



Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

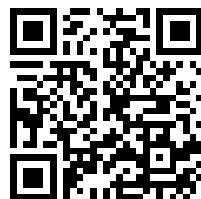
Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>



R. D. B. V

B. ADAMI TRIBBECHOVII, D.
PRIMUM IN ACAD. KILONIENSI HISTOR. PRO-
FESSORIS, POST CONSILIARIJ ECCL. ET GENERAL.
SVPERINTENDENTIS GOTHANI,

HISTORIA

NATVRALISMI

A. PRIMA SVA ORIGINE AD
NOSTRA VSQVE TEMPORA PER SVAS
CLASSES DEDVCTA

ET

EX MSC. NVNC PRIMVM EDITA
CURA ET STUDIO

M. JOANNIS TRIBBECHOVII, FILII,
IN ACAD. JEN. FAC. PHILOS. ADJ.



Sumtibus JOHANNIS BIELCKII, Bibliop.

J. E. N. E.
TTPIS CHRISTOPHORI KREBSII
M D C C.

VIRIS

IMMENSIS ET GENEROSISSIMO
ORBIS ROTEM. DOMINO

DN. HIERONYMO A DORNE,

HEREDITARIO IN GALLISIA ET WESTLOH,
LIBERÆ IMPERIALIS REIPVBL. LUBECENSIS
CONSULI LONGE SPECTATISSIMO:

PRINCIPALISSIMO AMPLISSIMO ET CON-
SULTISSIMO,

DN. SEBASTIANO GERCKEN,

J. U. DOCTORI LIB. IMP. REIP. LUBEC.
SENATORI GRAVISSIMO:

MAXIME REVERENDO ATQVE AMPLISSIMO,

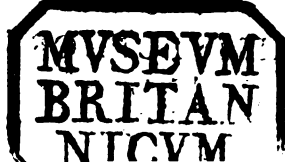
DN. THOMAE HONSTEDT,

PASTORI ECCLESIE CATHEDRALIS IBIDEM,
ET CONSISTORIE ECCLESIE ASSESSORI MERITISSI-
MO, AFFINI ESTIMATISSIMO:

Patronis ac Promotoribus suis

atatem Venerandis,

Salutem huius & æternæ vitæ
plenissimam!





IUBECÆ VESTRÆ,
VIRI MAXIMI, me-
moriam intimis meis alte sem-
per insedit. Hanc enim ur-
bem intuenti mihi, profecto in men-
tem venire, & assidue ob oculos
versari necesse est, quod majores co-
gnatiq; mei desideratissimi non modo illic
nati, sed & educati omnibusq; commodis
& honoribus aucti cumulatique fuerint.
Ut enim JUSTVM TRIBBECHOVIUM, arum-
pientissimum, qui juventutem olim VE-
STRAM fidelissime instituit, jam taceam,
de parente saltem, quem fata quidem no-
bis maturius eripuerunt, in laudem VE-
STRAM dixisse liceat, quod omnibus dum

):(2

aca-

120
academicam vitam ageret, subsidiis ac
sumptibus suppeditatis, ea ipsius reddide-
ritis studia, quae VOBIS gaudium ac dele-
ctationem, universae autem Christianae
ac litterariae rei utilitatem minime qui-
dem contemnendam pepererunt. Quae
sane beneficia in parentem, a quoque non
minus collata, tantum abest, ut morte
illarum sepulta sint, ut ipse potius non
modo perennem eorum memoriam apud
animum meum conservare, sed eadem
summis evehere laudibus nullo non tem-
pore sim laboraturus. Quae propter PA-
TRONI SUMMI, ut favoris & ^{beneficentiae}, quae
maiores mei, partim ab Antecessoribus
VESTRIS, partim a VOBIS met ipsis affecti
sunt documentum extaret publicum, ut
item affectum singularem, quo cognatos
desi-

desideratissimos colo, quodammodo testa-
rer, hunc residuum B. parentis academi-
cum laborem VOBIS deberi, nec sub alio-
rum quam VESTRORUM NOMINUM lumen
nibus emittendum esse sum arbitratus. A-
nimo autem quam possum humillimo Vos;
VIRI VENERANDI, oro & obtestor, ut, quo
parentem meum quondam complexi estis
amore, eodem etiam hunc superstitem in-
genii ejus foetum benignissime excipiatis.
Quod si eundem mihi gratiosissime con-
cesseritis locum, quem mei olim obtinue-
re, ut benignitatis quoque haeres quasi ex
istam; equidem in magna id felicitatis
parte collocabo. Mei certe obsequii &
pietatis testandae occasioni nunquam de-
ero, & si alia minus suppetent, conati-
bus tamen desideratis & precibus arden-
tissimis (3) tiffi-

*tissimis officium explebo. Diutissime
Vos seruet Clementissimus DEUS consi-
liis que VESTRIS & laboribus pro rep. &
coetu Christi gnauissimis omnem successum
omnemque felicitatem largiatur. Va-
lete.*

**VENERANDORVM NOMINVM
VESTRORVM**


**Dabam ex Academia
Jenensi mense Octob.**

cultor observantissimus

M. JOANNES TRIBBECHOV.

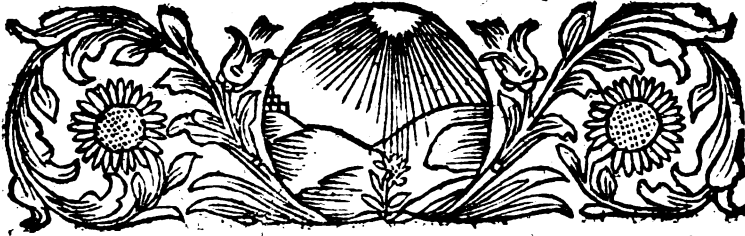
(o)

LECTORI BENEVOLO.

 **Q**uod ex Celeberrimi Sagittarii historia Gotha-
na, & quorundam B. parentis familiarium ore
complanibus litteratis innotuit hujus *de Natu-
ralismo* scriptum, nunc primum in lucem pu-
blicam procedit, tuncque, B. L. utilitati sese totum of-
fert. Dintius enim latere illud haud pati poterant, qui-
bus obsequium debemus, quique commodo futuram
publico hanc qualemcumque operam existimantes, edi-
tionem imperarunt. Viderunt quippe eruditissimi hi
Patroni, non idem institutum consiliumque B. parenti
fuisse ac reliquis doctissimis Viris, a quibus cum in ever-
tenda falsa religione tum in causa Dei contra Atheos de-
fendenda, diu multumque laboratum est. Vis enim
quenquam ausurum crediderim, ut post tot veteranos
Christi milites, quos prisca tempora habuerunt, Iustinum
Martyrem, Athenagoram, Clementem Alexandrinum,
Terrullianum, Origenem, Lactantium, Augustinum,
quosque superior nostra aetas tulit, Ludovicum Vivem,
Theodorum Bibliandrum, Philippum Mornaxum, Hugo-
nium Grotium, Georgium Calixtum, Eliam Taddeli-
um, Jordanum Edenium, Gisbertum Voetium, Anto-
nium Reiserum, Carolum Wolsley, praecipue vero Dan-
Huetium aliosque sexcentos; post tot inquam, for-
tissimos defensores plura contra gentiles scriberet. Sed
aliud omnino egit B. parens: qui cum deprehenderet,
omnes circa verum rectumque cultum Dei errores ex

32 (o) 32
corrupto *natura* fonte ori; *Naturalism* quoque nomine omnem superstitiosam & a revelata religione aberrantem religionem complexus est, adeo ut omnes impii, apostatae, haeretici, quorumque unquam fuerunt, nomina & omnia habentes, audiant *Naturalista*. Omnem itaque hac de re *historiam ab exordio mundi ad nostra usque tempora* (tam lata enim tractatio decebat hanc materiam) ostensis rerum simul causis ac fundamentis, nec sine doctis observationibus, hoc scripto succincte explicavit; alia ipse usus methodo, quam quidem B. Gebhard. Theodorus Meierus in sua *Religionum historia*, ut pote quinomine *Naturalistarum* eodem modo, qui nostro aeo, ubi primum istud nomen invaluit, naturae viribus homines salvari posse statuerunt, appellat. Quam vero sub finem, B. L. vides *Summam* haud ita pridem a nobis conscriptam Jenae discutiendam proposuimus, eaque ut his subiungeretur, desiderio DN. Bielckii, Viri de eruditis bene meriti, non potuimus non dare, quo uno quasi intuitu facilius, quam hoc libello continentur, perspicere & examinari possent. Idem quoque laudarus Bielckius cum Summe Reuerendi Stadenium Praefulis, DN. D. Dieckmanni, inauguralem disputationem, ejusdem quippe argumenti, longe doctissimam & inuentu difficillimam deprehenderet, ipsam denuo excudi typis curavit, ut hac ratione lectori grauisimum hunc articulum cognoscendi avido eo plenius consideretur. Quod superest, nos nostraque Studia Tibi B. Ll. commendamus: quae benevolentia & aequanimitate Tua si adiuveris, plura in posterum B. parentis scripta, praecipue illud de *debetoribus Scholasticis*, quod ab omnibus flagitari animaduertimus, volente Deo, sequentur. Vale.

CAPVT



CAPVT I.
PROLEGOMENA.

§. I.

In Naturalismo Gentilismi historiam brevibus tradere animus est, non quatenus in nefandis diversarum Gentium superstitionibus consideratur Gentilismus, (id enim integris libris expositum ab aliis est, qui Gentium Idololatriam & veterem & novam descripsere) sed ut sapientibus inter Ethnicos placuit ille reformatus aliquantum & à vulgi judicio remotus. Scilicet ut Augustinus lib. 6. de Civitate DEI cap. 5. lib. 4. cap. 27. pluribus annotat; *Tri genera Theologia apud Ethnicos fuisse: Unum μυθικόν seu fabulosum; alterum φυσικόν seu Naturale; Tertium πολιτικόν seu civile. Et μυθικόν quidem à Poëtis introductum: φυσικόν autem id est, quò Philosophi utuntur; Tertium Civile, quò populi.* De tribus his generibus ita Varro apud Augustinum: *Prima Theologia maxime accommodata est ad theatrum, altera ad mundum: Tertia ad urbem.* Vid. ibidem plura & confer Plutarchum lib. 1. de placit. Philosoph. cap. 6. Eusebius præfat. lib. 4. de præparatione Evangelica.

A

§. II.

§. II. Hic Gentilismus Philosophicus Naturalismus vocatur recentiori nomenclatione, quanquam ipsa S. Scriptura fundamentum hujus denominationis præbet: homines à Spiritu S. non illuminatos *ψυχικὸς* i. e. Naturales 2. Cor. 2, 14. & *Sapientes hujus mundi vocans*. Dicuntur autem hi potissimum Naturalistæ, qui dogmata de S. S. Trinitate negantes, aut naturam pro DEO habent, quòd Naturalistarum quoque pessimum est & verè atheum; aut fidem & virtutes Christianas, quæ non nisi Spiritus S. gratia & ope exercentur susque deque habentes, cum veterum philosophis secundum naturæ & rationis ductum quam in lumine gratiæ vivere malunt: aut qui nihil credunt, nisi quod physicis rationibus demonstrari potest; aut qui revelatam doctrinam in aliis tuentes, æternam vitam solo Christi merito partam illis quoque communem esse volunt, qui extra Ecclesiam vivunt. Quod postremum genus Naturalistarum an Gentilibus accenseri possit, jure quis dubitet.

§. III. Naturalismum hunc qui & Gentilismus, viri Ecclesiastici & pii crebrò atheismum vocare solent, ipsosque Naturalistas Atheos, non quod Naturalistæ omnes DEVM negent, sed quod Jesum Christum verum DEVM morte sua credentibus salutem acquisivisse uno ore omnes inficientur. Nec inusitata est hæc appellatio antiquis Patribus. Sic enim Cyrillus Julianum Atheum vocat; quin imò in S. literis Gentes dicuntur *esse absque DEO in mundo*. Eph. II. v. 12.

§. IV. Hi Naturalistæ & Athei pluribus cognominibus aliis appellari solent. Sic namque Sceptici audiunt; quod una cum veteribus Philosophis, qui Pyrrhoni Sceptici & Aporetici vocabantur, negent jus & fas natura constitutum esse, atq; etiam dubitant de omnibus, di-

spu-

sputantq; potissimum de religionis capitibus. Idem etiam audiunt vulgò *politici* (quanquam hujus nominis magnus hic est abusus, atque id in pejorem partem raptum & Politicis quibusdam in Gallia, qui Jesuitis adversabantur, quique Pontificis Romani falso usurpata jura infringebant à Moralistis quibusdam Lojolaë discipulis primum tributum legamus. V. Thuanum l. 46. p. m. 897. Gaudent appellatione *Prudentum* iidem Naturalistæ & athei, ut se eximant simplicium cætu; Estque hoc nomen primum in Gallia ortum, ut ex Mosenno discimus. *Indifferentista* etiam appellantur quatenus vel indifferentissimum Theologicum (s. Syncretissimum) vel moralem Probabilissimum fovent. *Epicurei* etiam nominantur, quoniam plurimi Naturalistarum resurrectionem negant & animarum immortalitatem & Spirituum existentiam. Apud Arabes quondam *مركبي* & *κατ' ἰξοχον* Philosophi dicti. In Gallia hæc nefanda hominum colluvies quæ DEI existentiam in utramque partem disputare incipiebat, *Deistarum* nomen invenit. Crebra quoque est *Libertinorum* appellatio, quo nomine illi inter Naturalistas increpantur, qui nullius religionis vinculis teneri volunt.

CAPVT II.

DE

NATVRALISMO ANTEDILV. VIANO ET PRIMIS GENTILISMI INITIIS.

§. I.

DEVM O. M. hominem perfectum atque integrum condidisse S. literæ testantur. i. id ipsum quoque rationi consonum est; quandoquidem.

A 2

DEVS

DEVS omnis boni Autor atque ipsum essentialiter Sum-
 mum Bonum, malum hominem creare non potuit. Sic
 quidem natura homo integer erat; cum autem ipsemet
 mali sui causa existeret, Diabolo potius quam DEO fi-
 dem habens, gratia postmodum opus habebat, ut quod
 in natura jam defecerat, alieno merito restauraretur.
 Gratia promissio revelatio divina erat, qua mulieris se-
 men vindicaturum a Diaboli corruptelis lapsum huma-
 num Genus spondebatur. Salutaris itaque DEI notitia
 jam tum revelabatur, cum naturalis defecisset.

§. II. Hanc revelationem a DEO factam & post-
 modum in literas relatum Adamum liberos suos docuisse
 extra omnem dubii aleam positum est. Atque obser-
 vandum hic est, quod ipsa Sacra litera Enochii tempori-
 bus, cum jam auferere cepisset humanum genus, visi-
 biles Ecclesiae catus collectos, certisque ritibus & institu-
 tis Sacra peracta & verbum divinum praedicatum fuisse,
 testantur.

§. III. Qui primus a revelata hac doctrina defecit
 aut spernendo aut abnegando illam *Cainus* fuit, Genti-
 lismi Autor idcirco merito habendus. Quod enim salvi-
 ficam DEI notitiam parum curaret, vel hoc solo prodi-
 dit, quod DEVM existimaret nescium fraternae caedis.
 Addunt hic Judaei & Paraphraetae veteres, Cainum do-
 cuisse suos & privatim secum ita sensisse: DEVM coele-
 stia saltem curare, humana autem extra omnem recog-
 nitionem suam posita, ut inferiora coelesti Majestate, An-
 gelis demandasse, aut hominum arbitrio permisisse. Ii-
 dem ad caput IV. Gen. v. 8. ubi deesse versus aliquot exi-
 stimant, suppleant eorum numerum hac oratione Caini (in
 Targ. Hierosolym.) *Veni & egrediemur foras. Cumque
 essent egressi, Cain dixit ad Abel fratrem suum. Non est
 judi-*

Judicium neque Judex, ne dum seculum aliud, ubi justos præmiam, improbos vindicta maneat, nec mundus per misericordiam creatus est, aut regitur misericordia à DEO. Nam eum acceptatur à Te oblatio cum beneplacito, à me non item. Respondens vero Abel dixit: Est omnino judicium, Judex, seculum aliquod, præmia justis, pœnas impii ferens. Hæc quidem Targum, quæ etsi non asserimus Cainum dixisse, censemus tamen dicere potuisse.

§. IV. Caini filii Cætus suos (ut Judæi tradunt) seorsim à Sethi atque Enochi familiis & Ecclesia habuerunt. *Videri potest Hottingerus lib. 1. de usu linguarum orient. in rebus Sacris cap. 118.* Idem etiam Scriptura S. innuere videtur Gen. VI, 1. 2. quandoquidem vitio tribuit filiis Elohim, quod contraxerint societatem cum filiis hominum. Filios autem Elohim fideles interpretantur plurtimi; filias hominum, Cainitas. Et observandum hic præprimis illud est, quod confusis jam Sacrorum atque profanorum hominum ordinibus, inter varias sæculi illecebras *Gibborim* extitisse in Sacris dicantur; Gen. 6. v. 4. *namque & antiquissima Gentilis historia monumenta tradunt, Cabiros antiquissimos sacrorum antistites fuisse & novum quoddam doctrinæ genus statim post conditum mundum invexisse.* Hi autem *Cainitæ* aut Apostatæ à cætu fidelium excoluere potissimum Naturalem Philosophiam & artes mechanicas, quod Jubælis nomen in Apollinis mutatum, & Thubalkaim in Vulcani; Naëmæ Sororis eorundem (i. e. pulchræ) in Venustæ & Veneris fatis innuunt. Mesitæ autem cognitionem & fidem in ipsum venturum iidem Cabiri insuper habuerunt.

§ V. Horum Naturalistarum seu Gentilium Philosophorum historia ἀόητος ferme est, nisi quod *Judæorum scripta quadam mentionem faciant Sabiorum, qui philoso-*

pbialaude ante Diluvium floruerint hostes veri DEI cultus, scientiarum autem omnium Inventores. Sabii hi nostra quidem sententia fuerunt dicti à cœlesti militia zaba (זבא) siquidem colendis Zebaotb seu exercitui cœlorum aut intelligentiis astrorum potissimum vacabant, quoniam post Cainum, ut supra vidimus, jam mundum invaserat atheismus ille, DEO humana parum cordi esse, eum que Angelis tam astrorum quam sublunarium omnium providentiam concedisse. De hisce Sabiis multa Maimonides in More Nebbochim & in Tractatu de Idololatria, quem una cum versione Dionysius Vossius edidit. Mentionem etiam eorum faciunt Commentatores Alcorani & Arabes Syrique Scriptores, ex recentioribus Hottingerus in Thesuro, & præsertim in Historia Orientalium Pokockius in notis ad Abulfarium, nos etiam quædam in Disputat. de Philosophia morali de iisdem annotavimus, ut ita ex collectaneis hisce constet, Sabios Edrim seu Idrim Enochii filium Doctorem venditare. (Hic Irad Cainita videtur) Noam item eosdem contumeliis affecisse, etsi præcepta moralia quæ Noachidarum dicuntur, præ cæteris Gentibus se observare gloriabantur. Hac præcepta & moralem ita doctrinam omni revelata posthabita excoluisse; Intelligentias ut animas syderum cœlestium, adeoque nutrices & causas influxuum in hac inferiora veneratos eosdem fuisse. Hinc & dies nuncupasse Planetarum nominibus & Soli, ut Planetarum Duci & summo DEO sacra fecisse, imagines etiam, quas referre corpora animarum cœlestium putabant, & sacella fabricasse, atque hac ratione abjecto unius DEI cultu, non tantum astrorum cultum, & idololatriam, verum etiam Magiam secretiorem invexisse.

§ VI. Hanc Apostasiam à revelata doctrina DEVS ore Noachi severè castigavit, tandemque universali cataclysmo


clismo vindicavit, ut ita abolito Naturalismo & Sabiismo
 (si tamen abolitus dicendus qui in Chamo postea revixit)
 Ecclesia in paucis illis, Noachi scilicet familia, solummodo
 consisteret.

CAPVT III.

DE

INSTAURATIONE NATURALISMI POST DILUVIUM.

§. I.

 Vemadmodum contigerat ante diluuium, ut qui ex familia Adami, quique ex familia Sethi verè credentium erant, desciscerent ad impietatem & profanos errores; idem etiã evenit in Noachi familia. Neque enim diu post diluuium inuolatus mansit verus DEI cultus; verum mox homines fide in futurum Messiam insuper habita, ad extirpatum ab ipso DEO Sabiismum & Naturalismum relapsi sunt.

§. II. *In Chami familia primum cultus hujus vestigium notatur, undè non immeritò à patre diris devotus Chamus & à DEO quoque talis è posteris Chami Canaan habitus fuit. Ut breviter & quantum assequi possumus ex vetustis fragmentis originem labis signemus, ex Phœnicia & Ægypto, itemque ex Chaldæa, quæ Nimrodì sedes erat, torrens iste profanarum superstitionum erupit, qui, si paucos ex Ebræa Gente excipias, totum tandem terrarum orbem inundavit. Possèm hîc pluribus ostendere, quomodo omnis ferè gentium Idololatria, eaque foedissima Babylonem, Phœniciam & Ægyptum arcem,*
 imò

in id patriam quasi habuerit: Indeque alia propagata & in ultimas Orientis & Occidentis oras dispersa fuit, siquidem id ipsum prima nostri instituti ratio fuit. Suffecerit hic ex Sacris annotasse primos Babyloniorum motus adversus DEVM ipsum (undè postmodum civitas hæc mater omnis impietatis audit.), qui & à DEO repressi & castigati fuere Gen. XI, 1-9. Ausus Nimrodi Chamigenæ Gen. X, 6-12. Ignis cultum in Vr stabilitum: diras patris in Chamum & Canaan Gen. IX, 22. 25. 26. Divina jussa de excidendis Cananæis. Quo & pertinent illa ex profanis monumentis. Historia de Zoroastre antiquo Mago Nini (quem Assyrem nonnulli existimant) armis represso apud Diod. Sicul. De Chamo Jovis cognomine culte & Semo variis convitiis dehonestato quæ Bochartus annotat in Phaleg: Quodque Diodorus Siculus prodit i. Biblioth. *Vetustissimos in Ægypto mortales cum mundum suspicerent, cunctarumque rerum naturam cum stupore admirarentur, plures esse DEOS conjecisse sempiternos, atque omnium primos, Solem & Lunam &c.* Hinc fluxit vetus illa traditio de Chamo, quam apud Casianum Collationis 8. c. 21. legimus: *Chamum Antediluvianorum curiosas scientias lapidibus & metallis inscripsisse, eaque magia & Idololatria monumenta postmodum reperta & à Chamigenis in honore habita novam Gentilismo & Sabiismo materiam præbuisse.* Huc pertinet quod ante Christum natum libri nonnulli Magici Chami auctoritatem præ se tulerunt, de quo videre quis potest Clementem Alex. Libr. VI. Stromat.

§. III. Chamus itaque, aut potius aliquis ex posteris ejus, novus Gentilismi Idololatrici Autor in Ægypto sedem figens & Jovis nomine cultus Diospolim seu Jovis urbem quæ in Sacris Jer. XLVI, 25. Ez. XXX, 14. 15. 16. Nah.

Nah. III, 8. Ammon dicitur, veluti arcem profanæ superstitioni constituit, & Magiæ adminiculis Jovis Ammonis inaugurato oraculo familias suas & mox etiam Japheti & Semi progeniem novis illectam Sacris à vero DEO ejusque cultu abduxit. Ex hac namque Brachmanum Æthiopum seu Ammoniorum Sacerdotum Schola Colonia mox in Indiam ductæ sunt, quæ hodiernum durant, nec dum extirpari à Christianis Doctoribus potuere. Eadem Chamii Schola, quæ Indos & Orientales populos corrumpit, pedem etiam in Europam intulit, & Japheti posteros eodem pestiferi erroris veneno afflavit. Vt enim apud Diodorum Siculum lib. 4. Biblioth. proditur *Kabiri seu Sabii* (de quibus cap. præcedente) *post diluvium Dioscuri* i. e. Jovis seu Chamii pueri (aut ministri) *dicti ad Celtas* (qui extra omnem controversiam Japhetigenæ sunt) *navibus venerunt, eosque nova Theologia seu potius Idololatria imbuere.* Huc pertinet quod Herodotus in Euterpe pluribus memorat, quodque præ cæteris ultimæ antiquitatis monumentis observandum est: *Duas scil. columbas* (in Græco *πλειας* quod significat columbam & foemnam fatidicam i. e. Sibyllam) *ex Phœnicia provolasse, quarum altera in Epyro Dodoneo oraculo ministravit, altera in Lydiæ arenis templo Jovis Ammonis assederit, & Dodona tandem Delpbos translatum fuisse oraculum.*

§. IV. Ignota itaque amplius Gentilissimi origo prima esse nequit, atque indè etiam liquet, Diabolum ipsum cum primum homines à revelata doctrina seduceret, sui ipsiusmet cultum per idola invexisse. Sabii namque ut Scriptorum Vett. de eis memorant simulachra consecrata Dæmonibus, carminibus animabant, eaque venturi & loquentia faciebant; quomodo Apulejus lib. I. *Spi-*

B

rantia

tantia simulacra vocat, & Jamblichus de mysteriis Ægyptiorum statuas præsentibus Numinibus repletas, (vide & Photium in Biblioth. cod. 215.) Hæc ipsa sunt Teraphim Labanis quæ Rahel ipsi suffurata, Gen. XXXI, 19. 30. quemadmodum judicat Hottingerus in historia orientali, ubi de Sabis agit. Atque ea Gentilismi & Magiæ Schola in Ægypto orta diu ibidem duravit. Observanda hic sunt Ruffini verba lib. 2. hist. Eccles. c. 27. Canopi, ait, quis enumeret superstitiosa flagitia, ubi prætextu Sacerdotium literarum (ita enim appellant antiquas Ægyptiorum literas) Magica artis erat pene publica schola. „ Et Clementis l. i. „ Recognit. Author etsi incertus, antiquus tamen; qui se „ in Ægyptum eo fine profectum ait, ut ibi ex animabus „ demortuorum, quas se ex inferis excitare posse profiterentur Sacerdote, verum scrutaretur. Ipseque Apulejus in lib. ii. cum initiatus hisce sacris, esse confitetur curiosæ artis magisterium. Ad Brachmanes Indos eandem artem pervasisse vel hodierna fatis testantur itinera, si Philostrati Lemnii relationem de Apollonii vita, & itinere ad Æthiopes & Indos insuper habuerimus. In orientem eadem nefaria doctrina penetravit Nimrodi aut Chusi auspiciis. A Chaldæis Persæ, quippe hi tandem sub jura Chaldæorum vocati, eandem impietatem accepere, & sapientes Persarum Magi dicti, curiosæ huic arti nomen fecere. Quamvis enim & Chaldæi & Brachmannes, Indi & Magi Persarum ex aliis quoque disciplinis nomen adepti sint, quoniam tamen præcipua apud illos sapientiæ arcana in impietate hac quærebantur; hinc Strabo l. 15. & l. 16. Magos incantatores & Necromantes, & Nonnus in Dionysiæ Indorum Brachmannes tales habet; & Claudianus lib. 1. de laudibus Stiliconis Chaldæos

deos iisdem accenset. In occidentem pariter propa-
 ta nefaria hæc doctrina fuit. Hetrusci namque Italix
 populi hac ipsa infames quondam fuerunt; unde & Nu-
 ma, secundus inter Reges Romanorum, arcana illa scita
 hausit, quibus DEOS se evocare populo pervaserat.
 De septentrionalibus populis idem constat, quod eodem
 errore imbuti fuerint Runis præceptoribus, quemadmo-
 dum apud Celtas Druides, qui veterum Sybillarum in-
 star erant, curiosam hanc vaticinandi artem profiteban-
 tur. De Græcis res extra controversiam posita est, my-
 steria namque eorum & *πλάται* (infixationes s. consecra-
 tiones, etiam perfectiones, si vim vocis spectes & in fanis
 Deorum oracula, de quibus Majolus in diebus canicula-
 ribus: Boissardus in Hist. Divinationis non sine arcana
 ac curiosa magia administrata fuerunt. Quid? quod
 Zoroastres non tantum aut Perseus apud Orientales po-
 pulos publici Doctores hujus artis fuere, sed & Pythago-
 ras & Discipuli ejus, plurimique è Platonica familia ea-
 dem impietate sacrum caput alligarunt. Videri possunt
 hac de re Augustinus lib. 10. de c. D. cap. 10. & ad eum
 Ludovicus Vives. Origenes contra Celsum editione An-
 glica p. 333. 335. 406. & præcipuè Clemens Alexandrinus
 in Protreptico ad Gentes, aliique è patribus, qui contra
 Gentes disputarunt, ut & Filescaccus *Oratione de Idolola-
 tria magica veterum.*

§. V. Atque sic quidem patet quo sidere contra-
 ria revelatæ doctrinæ impietas maligno Dæmonum ma-
 gisterio in orbem irrupuerit, unde nec mirum alicui vi-
 deri queat Ægyptiorum & Chinesium Hieroglyphicas li-
 teras cum Runicis septentrionalium easdem ferè mytho-
 logias Ægyptiorum veterum, Runarum, Phænicum &

Græcorum veterum, cum hodiernorum Brachmanum, Indorum & Sabiorum adhuc superstitem fabulis de Diis & rerum omnium ortu, siquidem uno ex fonte omnis hic error pullulavit. (Videri merentur Edda Islandorum, Reflexius Rogerius de Brachmanibus & Arnoldi collectanea ad illum, Kircherus de idololatria Chinesium hodiernorum & in Oedipo Ægyptiaco, Spitzelius item de literatura Sinenfium. Itinerarium etiam novissimum Japoniæ). Nunc restat ut propius naturalismum Græcorum, namque de Orientalibus pauca constant, illustremus.

§. VI. Cum autem Græcorum Philosophi sectis quam plurimis inter se divisi fuerint, de præcipuis saltem, quantum ad nostrum institutum attinet, & per facturam quasi dicemus. Nobilissima inter Græcicas Schola Thaletis, Jonica dicta, cum a vulgi superstitione idololatriæ discessionem fecisset, verum pro bono delegit, quod sequeretur, atque in speculatione naturæ summum bonum posuit. Pythagorei & Italica schola multa de DEO proponendo aliam insistebat viam, eamque meliorem, nisi curiosas Magistri artes & Sabiismum in veneratione intelligentiarum professi fuissent. Sócrates moralem doctrinam excoluit potissimum, visusque Christianis nonnullis fuit recta sapere, quippè idolorum cultum & felicitatem in speculatione sitam abnegavit. Sed & hic Dæmonii sui sapius mentionem faciens, Diisque quos esse negabat, sacrificans, puerorum etiam amoribus ductus una cum discipulis, à via salutis aberravit. Ex Schola Socratis Platonici egressi, probavere se potissimum Christianis Doctoribus, eo quod de λογῶν in DEO quædam assererent, quæ videbantur esse affinia dogmati de S.S. Trinitate; quantum tamen à vera & salutaris Filii DEI

DEI cognitione longè abfuerint, docet applicatio dogmatis de mente seu λογος in DEO ad animam mundi. Quid? quod Plato communionem etiam uxorum & puerorum amores introduxisse visus est, & exemplo Socratis, Diis quos negabat tales esse, sacra fecit. Stoici moralis disciplinæ observantissimi, optimo jure comparari poterunt cum Naturalistis hodiernis inter Christianos, Socinianis & omnibus illis, qui fidei salvificæ quod derogant, operum suorum meritis adscribunt, quique καθήκον & καθήκονα medium illud esse asserunt, quo Deus placeatur: Atque hinc semper in ore Stoicorum *secundum naturam vivere esse optime vivere*, quod & familiare est hodiernis Naturalistis. De his autem observandum, quod plurimi eorum philosophica quidem sententia ad ignava opera fuerint, ut Cicero ait: Equis enim affectus exuere omnes & proclivitatem illam ad malum, qua fit ut labamur sæpius, quippe congenitam, amandare possit, ut non dicam de Stoicorum erroribus circa ipsum DEVM & providentiam DEI, quibus moralem doctrinam ipsimet evertabant. (Videri merentur Plutarchi adversus Stoicos conscripti libri) Stoicis severiores Cynici fuerunt, in iisdem exigendis officiis; sed & hi eam, quæ in externis moribus, gestibus ac dictis versatur, honestatem proscripsere, ut insanis potius accensendi sint, quam hominibus ratione utentibus. His pejores fuere Epicuræ & qui in Eleatica Schola ante Epicurum pessimè de DEO philosophati Atheismum tantum non docuere, quippe in voluptatem non tantum animi, quam corporis unicè quæsierunt, virtutis & honesti necessitatem ex utilitate metentes, ut adeo hodiernis Politicis atheis schola hæc prælusisse videatur. Quidquid enim Gasendus, Ar-

B 3.

dus,

dus, alique pro Epicuro scripserint, Plutarchus certe, Ci-
 cero, ipse etiam Diogenes Laertius, & constans vetustatis
 expositio jam dudum Epicureos summorum errorum
 in moralibus etiam convicit. De Scepticis ex Academia
 Platonis ortis, qui nihil sciri posse, omnia autem in ut-
 tramque partem disputabilia asserbant, haud opus est,
 ut multis moneamus, quandoquidem illos diversarum
 sectarum Philosophi pridem confutarunt. De Peripate-
 ticis restat ut dicamus, ipsos moralis disciplinae tenacis-
 simos, disputandi artis callentissimos, DEI autem noti-
 tiae rudiores ac Stoicos & Platonicos fuisse. Quamvis
 enim Fortunius Licetus integrum librum de pietate A-
 ristotelis conscripserit, quem secutus videtur *Zeisoldus in*
Comment. de consensu Aristotelis cum S. Scriptura; docuit
 tamen experientia, Atheos, Arabes, & Italos, ut Pompo-
 natium, Cremoninum Rochum, de quibus infra, dog-
 matibus Aristotelis de DEO, & Natura, deque primo
 motore, de anima item abusos fuisse ad docendum im-
 pietatem. Atque hæc idcirco commemoravimus, ut
 hæc in historia veritas effati Apostolici Rom. I. 2. pateret,
 quo Gentilium Doctores vaticiniis suis confusos DEVM
 abnegasse, aut non glorificasse, ut decebat, quin & legi-
 timos & connubiales amores in præposterarum libidines
 commutavisse asseruit. Scilicet cum Disputationes Plato-
 nicorum, Stoicorum ex una parte, & ex altera quis Epi-
 cureorum & Peripateticorum contendat accuratius, con-
 feratque Scholæ Jonicæ & Eleaticæ dicta de DEO & prin-
 cipiis rerum, is dubitaverit haud immerito, an etiam
 unum DEVM, Essentia à creaturis distinctum creato-
 rem hujus universi & solum æternum, providentem et-
 iam rebus humanis confessi Gentiles fuerint. Platoni-
 ci sa-

ei sane ut & Stoici, quemadmodum Magi Perfarum, materiam DEO coaeternam statuebant, ipsumque DEVM animam mundi vocabant, atque ita mundo quasi immersum, hinc & animas nostras Stoici post aliquot annorum spatium, animæ mundi redutitas, tandem absorberi docebant. Jonicæ Scholæ Antistites naturam pro DEO, & id quod ex astris influit in terrena statuebant. Epicurus fortuitis atomorum concursibus omnia compingi & æterno illorum motu constare, æternam aliquam naturam docens, DEVM & providentiam negavit. Aristoteles de DEO ut primò motore loquens, visus fuit DEVM statuere vim illam, quæ sphæram primam & primum mobile impellit, quæque non nisi mediata in hæc inferiora agit. Videri merentur quæ Plutarchus de placitis Philosophiæ lib.1. cap.7. Cic.de Natura DEORVM ut & Aristoteles ipse lib. 1. Met. de sententiis pugnantibus de DEO habet: Atque sic quoque patet, quam lubrica incertaque quamque obscura, imò nulla fere Gentilibus via fuerit enitendi ad DEVM, quippe qui revelata doctrina carebant, quod ipse Cicero queritur lib. 3. Tusc. quæst. Nullam scilicet in philosophia salutis viam invenire: & Brutus cadens ense suo: *Te, inquit, colui virtutibus at tu nomen inane es.* Cæterum de hac veterum philosophorum historia, videri possunt non veteres tantum Scriptores adhuc superstites Diogenes Laertius, Eunapius Sardianus, Cicero in libris philosophicis, Plutarchus in philosophicis, & Patres veteres qui contra Gentes scripserunt, præcipuè Clemens Alexandrinus, & Eusebius in libris de præparatione Evangelica, ut & de Demonstratione. Justinus in Apologiis & Origenes in libris contra Celsum; Cyrillus contra Julianum, Lactantius, Minutius Felix,

Felix, Theodoretus sed & recentiores; Lambecius in hira philosophica, Hornius libro ejusdem argumenti, Jonsius de Scriptoribus historiae philosophicae, Vosius de selectis philosophorum, Lipsius de philosophia stoica, Gasendus de historia Epicuri, Schefferus de philosophia Pythagorica, & alii superioris aevi Scriptores, quos Jonsius in calce libri exhibet, quibus accenseri meretur Thomasius in Schediasmate Historico de Philosophis.

§. VII. Hodie cum Graecia fidem Christianismo dederit, haec quidem Graecicae sectae philosophiae exspirant; durant tamen adhuc propagines Scholarum philosophiae Barbaricarum, ut olim Graecis vocabantur; Sabii namque in Arabiae & Babyloniae partibus quibusdam adhuc supersunt, de quorum morali doctrina dictum a nobis pluribus est in dissert. de philosophia Barbarica Orientali circa mores. Ibidem de Brachmanibus hodiernis quaedam annotavimus. Pluribus bono cum DEO de Septentrionalibus & Americanis imposterum acturi; ubi argumentum id pertractare licebit.

CAPUT IV.

DE

APOSTASIA IUDAEORVM AD GENTILISMVM, ET NATV- RALISMO EORVND- DEM.

§. I.



Quomodo omnes ferè Noachidarum familiae à vero DEI cultu ad Diabolicum, Magicum & Idololatri-
tricum

tricum olim defecerint superioribus capitibus manifestum fecimus. Ne autem periret Ecclesia in terris, essentque qui in revelata notitia viam invenirent ad cœlos, idem O. M. DEVS prævidit. Vatem egerat Noachus ubi Japhetum in Semi tabernaculis habitaturum prædixerat: Innuit namque Japhigenis una cum Chamigenis deficientibus, Semum aut potius familiam Semi vera DEI notitia eaque revelata gavisuram: Et post Japhigenos in ejusdem salvificæ cognitionis Societatem quoque redituros in ea permansuros. Ex Semi namque familia Thara fuit Abrahami Pater, qui Thara cum & ipse prolapsus in profanas superstitiones esset, misertus est DEVS Abrahami filii ejus, eundemque ex patria exire jussit, constantibus alloquiis præsentique gratia in revelata quondam vera de Messia nascituro notitia, confirmavit. Abrahamus eandem doctrinam tradidit liberis suis, atque hi posteris suis; undè apud populum Iudeum solum salvifica tunc eaque revelata doctrina mansit: Quomodo illa apparitionibus DEI & Filii ejus, typis item & signis perpetuisque vaticiniis corroborata fuerit, ipsæ litteræ sacra docent satis, & Theologi ex illis uberius, ubi demonstrant sub V. T. fideles fide in Venturum Mesiam salvatos fuisse. Observandum tamen hic est, paucos aliquos etiam Abrahami & posterorum temporibus ex aliis Noachidarum familiis supervisse, qui traditam à Noah doctrinam constanter retinere. Inter eos referre solent Melchisedecum (licet an Semus ille an alius aliquis fuerit valdè dubium sit) Abimelechum, Eskol & Aner, Abrahami fœderatos, Socerum item Mosis in Ægypto alias Sacerdotem Iethronem, Jobum & Bileamum, qui tamen mox defecit, ubi Israëlẽ diris devovere cuperat.

C

perat. Nos autem historiam Apostasie Judæorum nunc sigillatius expendemus.

§. II. Jusserat Jacobus omnes domesticos suos, imagunculas & sigilla area, quæ ex Sabiorum veterum doctrina Idolis consecrabantur, in terram defodere, ut ita familiam suam ab omni superstitione Gentilitia purgaret. Cum autem inter Ægyptios degerent Israëlita, ex commercio cum Gente ista superstitiosa & ipsi quoque aliquid pestiferi trahebant, quod vel ex sola vituli erectione in deserto, patet. At severissimis monitis & vindictis etiam mox expugnabatur atque expiabatur hæc Idololatria atque tunc DEVS præter morales leges ceremonialia & forensia statuta dicitans, populum primum ad superstitionem sibi quasi obligabat. Vbi observandum, quod plurima eorum scita forensia & Ceremonialia opposita fuerint Sabiismo, uti egregie id ipsum ostendit Hottingerus in historia Orientali de Sabiis.

§. III. In Canaanis terra quam recens sibi subjugaverant, incolarum quoque religione & moribus corrupti Judæi fuerunt. Indicant hoc querelæ DEI in libro Judicum expressæ, & præsertim Teraphim Michæ (ex antiqua Sabiorum doctrina) Regum autem temporibus occurrit illa defectio decem tribuum, procurata à Jerobeamo profano astu. Hic vitulorum cultus Ægyptiis cunabula debet, illique postmodum accedebat cultus Baalim DEORVM, verius Diabolorum, quomodo Sabii intelligentias Astrorum præsidēs & arbitras negotiorum mundanorum vocabant. Hic cultus Baalim non tantum in Regno Israël, sed & in Regno Judæ tantas egit radices, atque ea sumpsit incrementa, ut cum extirpari amplius divinis correctionibus nequiverunt, projecit

cerit DEVS decem tribus à facie sua, Judam autem in captivitatē abduci passus est, ut meliora mox faperet.

§. IV. Quod autem in ista idololatria quæ non tantum decem tribus, sed & mox duas reliquas infecit & penitus corrupit, revelata à DEO doctrina planè in oblivionem venerit, apud primores populi constat ex Propheta Ezech. VIII, 12. DEVS ibi ad Ezechielem: *Certe vides, quæ Seniores faciunt in tenebris, unusquisque in abscondito cubilis sui. Dicunt enim non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram.* Hic ipse Naturalismus est & Atheismus Ecclesiasticus, de quo & David suo tempore fuerat conquestus, quinimo pauci illi, quos in terra desolata residuos fecerat Rex Babylonis renunciata DEO obedientia ad Ægyptiorum idololatriam defecere, de quo in ultimis Prophetæ Jeremiæ capitibus. §. 5. Reliquias Regni Judaici, cum DEVS Babylonem abduci passus esset, ut ista calamitate corrigerentur, evenit etiam ut resipiscerent Judæi ad unum ferè omnes, idque Prophetarum opera, quos DEVS in populo captivo reliquerat, & soluta postmodum captivitas est, instaurataque vera iterum eaque revelata in Gente doctrina. Hæc autem felicitas & puritas veræ ac revelatæ doctrinæ diu haud duravit, siquidem ea fata tunc habuit Ecclesia Judaica, quæ primitiva N. T. post trium seculorum decursum, ubi ordines varii operum exactores insuper habitæ fide in Messiam exorti sunt, atque ita multum integritati cœlestis doctrinæ detraxerunt.

§. VI. Prius autem de Samaritanis eorumque corruptelis monendum est. Constat ex Sacris loco adductarum decem tribuum, rediisse ex diversis Assyriorum & Chaldæorum provinciis Incolas gentiles, quos cum

DEVS abominaretur, neque eos terra sustineret; missi sunt ex Sacerdotibus & Levitis captivi nonnulli, qui peregrinas has in solo Iudaico gentes ceremonias & ritus à DEO præceptos docerent. Hinc nova orta est Syncretistica religio Samaritanorum, cujus interiora, ut ita loquar, nil nisi gentilis erat superstitio: exteriora autem ritus à DEO præcepti. Hinc Cuthæi Judæis dicebantur postea qui Samaritanismo adhærebant. Videri potest de Samaritanismo Epiphanius, & è recentioribus Hottingerus variis locis: Præsertim autem in Disputationibus Antimorinianis.

§. VII. Præter Samaritanos ad Gentilem sectam, quoque recensendi videntur superstites illi è captivitate Judæi, quorum apud Prophetam Jeremiam cap. postremo mentio fit: qui refractarii DEO & verbo ejus, ut ibidem videre est, defecerunt ad cultum Baalim, ut in Ægyptum postea seceserunt Apostata à vero DEI cultu facti.

§. IIX. Samaritanismus autem vetus diu haud duravit, quia redeuntibus in terram Israëlitis complures è Samaritanis coacti à Regibus Persicis ad cultum Judæorum sese applicuerunt; hinc nova mixtio eaque magis ex præscripto Judaicæ Religionis, quam vetus, licet adhuc profanus ille Syncretismus duraret & magnorum postea errorum causa existeret. Contigit namque eo tempore, cum è primoribus Judæorum contraherent nonnulli connubia cum Gente Samaritanorum, de quo in libris Nehemiæ videre est, ut dissidium hinc novum Hierosolymis oriretur; atque tunc ex Archi-Sacerdotali stirpe etiam aliqui ad Sanneballatum Samaritanum defecere, cum nuptias cum ejus filia pridem initas fieri nollet. Evenit interea, ut Alexander M. victricia arma in-

Palæstinam proferret: Huic Sanneballatus contra Tyrum prælianti postquam auxilia adduxit, à victore impetravit, ut liceret novum genero suo in monte Garizitano templum extruere, ibidemque novos Hierosolymitano cultu similes ritus ordinare. Hic novus Samaritanismus multum ex Iudaica religione traxit; Cæterum ea ex Gentilismo habuit quæ thess. decima de Sadducæis reliquiis Samaritanorum dicemus.

§. IX. Atque sic Samaritani aut potius Judæi deficientes ad Samaritanos, novamque sectam constituentes Ecclesiam Judaicam haud parum turbarunt. Majus autem damnum & impedimentum revelatæ doctrinæ Sacris attulit contentio inter Judæos ex ambitu Pontificiæ dignitatis exorta. Hæc allexit Régés Syriæ & Ægypti, ut anniterentur tandem Judaica abolere Sacra, de quo in lib. Maccabæorum pluribus agitur. Hac occasione Gentilismus Græcorum Philosophicus irrepsit in revelatæ doctrinæ professionem, postquæ obitricatus est novis in gente hac exsurgentibus sectis, ut dicere omitteram de ritibus tam Sacris quam profanis ad græcaneas consuetudines conformatis.

§. X. Obviam itum Regum Græcorum machinis à Maccabæis fratribus, factumque tandem est DEI beneficio, ut Gentilismus è Gente Judaica eliminaretur iterum: Majus autem revelatæ doctrinæ detrimentum accessit ex Schismatibus & hæresibus sub ista tempora exortis. Quorum opponerant se tam Gentilibus quam Samaritanis & Sectariis Garizitanis, Chasidim (Græcis Chasidæi) vocabantur, manebatque penes illos professio Theologiæ unâ cum opinione peculiaris cujusdam sanctitatis (simili planè modo, quo Clerici olim seu Ministri sacrorum à Lai-

cia sanctimoniz prætextu distincti sunt). Horum Chasidæorum institutum crimine carebat, quippe Successores Prophetarum & Synagogæ magnæ socii erant. Mox autem in abusum nomen hoc quoque institutum venit, cum hic quoque Casidæi inter se novis placitis ac institutis dividerentur. Non dicam quomodo Schola Hillelis & Sammai in utilibus Disputationibus (quales recentioribus seculis Thomæ & Scoti fuerunt) occupata dissenserit: Id saltem in medium nunc proponam quod è Ludo horum Chasidæorum prodierint, qui novas ex veterum traditionibus doctrinas & merita operum peculiarium propalam ostentarent. Hi sic contradistincti Karajim, qui in N. T. Legis periti dicuntur in recensendis contextus sacri capitibus & apicibus tantummodò versabantur, neque curabant novas ex traditionibus dogmatum adinventiones.

§. XI. Ex Chadisæis Deuterotis (ita dicuntur qui traditiones crepant) prognata est prima post Carræos eaque nobilissima Pharisæorum secta, qui non Astronomiæ tantum à Græcis acceptæ vacabant, sed & fatum stoicum perindè ac traditiones de lotionè, de prædicatione, de Sabbatho, de Jejunio, de Decimis, de Oblationibus seu Corban inculcabant; obliti prorsus fidei in futurum Messiam. Docerant namque justitiam esse ex lege; cumque objiceretur neminem vivere, qui non peccet, hoc quoque dogma addebant, damnari neminem ob transgressionem quorundam præceptorum, modo observaret plurima, qui sanè ipse Naturalismus est. Huic dogmati Jacobus cap. 2. v. 10. contradixit & pluribus ipse Salvator noster & Apostolus Paulus multis locis.

§. XII. Ut Stoici quondam Epicuræis refragabantur, ita Pharisæi Sadducæis. Sadducæorum autem dogmata

mata eadem ferè quæ Epicureorum Gentilium fuerunt. Origo Sadducæorum incerta valdè est. Tradunt Rabbi-
ni, Antiquorum Synagogæ magnæ discipulum & successo-
rem Simeonis ac Hillelis, docuisse; *non esse servendum*
DEO spe meriti alicujus: Hæc verba Præceptoris Sado-
cum & Baitosum discipulos pravè interpretatòs de inte-
ritu animæ post obitum corporis, quodque nulla sit ope-
rum retributio. Verior autem illa videtur sententia, Saddocum quendam (Dialecto tunc usitata Sadducum) seu Samaritanum seu potius Apostatam à Samaritanis au-
thorem novæ sectæ fuisse. Occasio inde præbita, Hyrcanus Pharisæorum sectæ addictus, templum Garizitanum, postquam 200. annos steterat, funditus diruit. Antisti-
tes itaque Samaritanorum Semi-Judæi Hierosolymam, adducti, membra ejusdem Ecclesiæ esse aut voluerunt aut esse coacti sunt. Hi antistites neglectis Chasidæorum, institutis ad Carræos se applicuerunt, atque è diametro adversari Pharisæis sunt. Nec defuit successus instituto: evenit namque ut videre est apud Fl. Joseph. & Josephum (Gorionidem) ut Hyrcanus à Pharisæis irritatus, (quorum instinctu ante templum Garizitanum diruerat) à Phari-
sæis descisceret, seseque ad Sadduceorum partes applica-
ret. Ex his conjecturis nostris & connexionione rerum pa-
tet causa, quare Sadducæi cum Samaritanis & Carræis sæ-
pius confundantur. Fuere autem hæc capita doctrinæ Sadducæorum, quæ pluribus edidit Drusus lib. 3. de Sectis Judæorum cap. 12. Dei providentiam non extende-
re se ad mala seu potius malos, quin imò DEVM ne qui-
dem curare res humanas, nedum ut boni spiritualis au-
thor sit: omnia sita esse in nostra manu quæcunque salutis
-media: Non esse essentias quasdam Spirituales incorpo-
reas;

reas; Animas humanas nihil aliud esse quam crases seu complexiones corporum: non esse resurrectionem corporum, nec vitam venturi seculi expectandam: pro utilitate & societatum conservatione in hac vita laborandum; & his tantum ex causis necessarias esse virtutes. Qui ipse sanè est Naturalissimus, complurimum politicorum, hodiè.

§. XIII. Esfai tertia inter Iudaicus à Iosepho commemoratur secta undè ortum traxerit, & quo tempore, id vix conjecturis assequi licet, tantum abest, ut certo ac indubitato quippiam de his pronuciare possimus. Tentabimus autem verum hic quantum in nobis est eruere. Constat ex Sacris, Nazaræos seu potius Nasiræos in Gente Iudaica illos dictos fuisse, qui peculiari bus votis divino cultui sese addixerunt. Notum item est ex Jeremiæ Prophetia Rechabitas proximè ante devastationem primi templi constanter divino cultui adhæsisse. Atque hunc tum temporis Rechabita in urbem allecti fuere, cum agros instituto quodam peculiari prius coluissent. Cum itaque soluta esset captivitas, hi quoque Rechabita in terram sanctam redierunt, cumque ad paucos rediissent, omnes eos, qui spontè vellent, in contubernium admaferunt. Mirum itaque esse non debet de Esfais nullam fieri mentionem in Scriptoribus Iosepho & Philone antiquioribus, cum & Rechabitarum veterum in N. T. rara fiat mentio. Sed Rechabita inquis, nuptias contraxere, Esfai debebant cælibes; quod sanè si verum esset, de Esfais omnibus dici non possit, ortos illos esse ex Rechabitis. Constat autem Esfæorum familias aliquas seu potius scholas (Seniorum quidem eorumque, qui ex aliis familiis ad illos accesserant) à nuptiis abstinuisse; aliàs autem

tem (videlicet Rechabitarum & asceclorum juniorum)
 connubiale sacrum non averfatos fuiffe. Hinc nec fi-
 dem habere possumus Scaligero, qui Esæos ut Schisma-
 ticos & hæreticos odio à reliquis Judæis habitos contem-
 dit: nec Eusebio ac Epiphanio qui Esæos Monachos Chri-
 stianos faciunt: neque etiam facimus cum illis, qui Esæos
 post Christi tempora, aut ipsa Christi ætate à Juda Galilæo
 ortum trahere, asserunt, à Bani quopiam cujus mentio-
 nem Josephus facit: Quandoquidem Galilæorum secta
 in herba oppressa fuit, Esæorum autem familia perdu-
 ravit. De posteris Esæorum videatur Josephus. Observan-
 dum tamen & hoc, plurimos Eesæorum Christianismum
 amplexos, & Cænobitas, aut etiam Monobios factos, sin-
 gularibus istis Monachorum institutis ansam & occasio-
 nem præbuisse. Quæris unde dicti Esæi? quid obstat,
 quominus illos in scholam Chasidim receptos atque inde
 nomen tulisse dicamus.

CAPVT V.

DE

GENTILISMO INTER CHRI- STIANI NOMINIS PROFES- SORES INSTAVRATO, DE- QVE NATVRALISMO PE- LAGIANORVM.

§. I.



Um Judæi ita defecissent à revelatæ doctrinæ pro-
 fessione, Christus æterni Patris verbum, in mun-
 dum

D

dum

dum venit, cumque à Judæis prædicatio salutaris Evangelii non admitteretur, conversi ad supersticiosas olim gentes discipuli ejus, revelatam doctrinam undiquaque propagarunt.

§. II. Vix tempus fuit, quo liberi ac segrege à corruptelis veritatis Christiani cætus vixere. Namque ipso statim Apostolico ævo Simon Magus cum Christianismum simulasset potius, quàm professus esset, Gentilismum profanum non sine Magiæ docuit inter discipulos & ad posteros transmisit. Hujus Simonis Magi & assecularum doctrina non nisi naturalis imò Dæmoniaca fuit, quandoquidem posthabita revelata à DEO doctrina & fide in Christum ipsi γνῶσις qui profiterentur, Gnostici seculo sequenti dici cæperunt. Hic autem γνῶσις hujus scopus erat, ut diceret Simon, non esse credendum quidquam de DEO, sed sciendum, atque isto modo sciendum, quo sensibus alia obvia habemus. Sensibus autem putabat exponi superas potestates, si cum illis commercium contraheretur. Hinc arcana Gnosticorum non nisi magica fuere, ipsique Gnostici illis ⲙⲓⲛⲓⲛⲓ s. Gnosticis Naturalistis accensendi, quos in V. Testam. DEVS una cum Magis & Hariolis gentium execratur. Quid? quod hi Gnostici Zoroastris Magi libros vendebant se possidere, atque cum veteribus Persarum magis duo principia cœterna; alterum bonum, alterum malum, ipsumque mundum æternum statuēbant. Iidem Gnostici & Simoniani etiam resurrectionem mortuorum negabant, id quod de Hymenæo & Philetō Gnosticis, Apostolus Paulus conqueritur. Iidem etiam nihil esse justum ex se & sua natura docebant, ut constat ex Irenæo cap. 10. & 24. lib. 1. De Magia Gnosticorum Irenæus videt

deri potest lib. i. cap. 20. & pluribus locis, deque variis Simoniacorum & Gnosticorum sectis veteres, Epiphanius, & præsertim Origenes in libris contra Celsum, Eusebius, Tertullianus &c. Imprimis autem Irenæus qui libros suos, ut Græci quondam textus (qui nunc periit) inscriptio habuit, adversus γνῶσιν & Gnosticos conscripsit. *Ψευδανύμω γνώσεως* Apostolus Paulus mentionem facit 1. Tim. VI. v. 20. 2. Tim. II. v. 16. Ex recentioribus commentati sunt hac de materia, Gnosticorum scil. secta: Pignori in tabula Isiaca, Thomæsius de initiis philosophiæ, & præsertim Kircherus libris pluribus ante aliquot annos Romæ editis, de Philosophia & Theologia Gnosticorum.

§. III. Hæc Simonianis & Gnosticis revelatæ doctrinæ de fide in Messiam osoribus annumerandi sunt tot ejus discipuli & præsertim à Judæis orti Ebionitæ, Cærinthiani, Nazaræi, qui Christum nudum hominem habebant sequentes Iudæorum deliria. Messiam non alium nisi hominem promissum in Vet. Test. fuisse. Huc etiam pertinent Elcesæi & Sampsæi à (ΨΩΨ) sole dicti, quippè hi astris divinos deferebant cultus, undè & cœlicolæ dicti, idque nomen injuria veris Christianis impactum fuit.

§. IV. Omnes etiam illi, qui mysterium S. S. Trinitatis & Divinitatem Christi negaverunt, eandem classem cum Simonianis & Gnosticis, Ebionæisque implent & naturalismi meritò rei peraguntur, de quibus in historia Socinianismi aliqua diximus, & in fine Disfert. ubi de naturalismo Socinianorum agemus.

§. V. Manichæi genuina Simonis soboles & Sabiorum veterum, hæc quoque prætereundi non sunt.

Quippè qui & mundi æternitatem defendebant, & uno illo de duobus æternis principiis principio, totam Theologiam revelatam evertabant. De his pluribus agunt Ecclesiasticæ Historiæ authores, & Arabes Scriptores.

§. VI. Nestorius & Nestoriani omnesque eis similes nostra ætate, eo minus hîc silendi sunt, quo rectius revelatæ doctrinæ (Θεολογίας) fundamentum impugnant, & merum tandem ex principiis suis inférunt Naturalissimum. Uterque à Paulo Samosatano (eò, qui divinitatem Christi in gratiam Zenobiæ Iudaicis sacris addictæ, impugnavit) erroris semina hausit, cumque reipsa negaret officium Christi mediatorium, doctrinam de fide & gratia, atque sic omnem doctrinam revelatam non potuit non labefactare. Patebunt hæc dilucidius, ubi de Nestorianorum & Pelagianorum consensu ulterius à nobis dicetur.

§. VII. Pelagius, si quis unquam Naturalissimi Doctor fuit, incubuit sanè in eum propagandum acerrimè. Gratiam namque omnem tollebat, naturam ejusque vires extollens, ut sufficientes ad consequendam salutem. Hinc Stoicorum ἀναμαρτήσιαν & ἀπείθειαν inculcabat identidem & fidei salvificæ substituebat amorem, ut videre est ex Bedæ Comm. in Cantica. Hinc Gentiles operibus legis justificari posse docebat, virtutesque Gentilium bonorum operum, quæque DEO placeant, loco habebat (vid. de illo Vossius, cujus historia etiam de controversiis Pelagianis libris. VII. comprehensa, extat) disp. 31. Vbi ita: *Pelagius nec idem semper de gratia, nec sensit, nec dixit. Primitus omnia natura tribuebat, postea objurgatus, quod gratiam DEI non agnosceret, eam quoque nominare cepit, sententiam tamen non mutavit: nam per gratiam intellexit possibilitatem naturæ à DEO indita. h. e. rationalem voluntate.*

luntatem. Et cum clarè ostenderint Patros, Scripturam non de naturali gratia loqui, sed ea qua excederet vires naturæ, quasi singulari equo bigas jam preferens cum naturali gratia pariter currere jussit supernaturalem, sed solam externam, quam in doctrina legis collocabat. Ut hanc opinionem suam facilius aliis instillaret, sub laudatione liberi arbitrii & legis divinæ eam plurimum proponebat, eos, qui consentirent, liberum negare arbitrium & cum Maricbaïs sentire licebat. Hactenus Vosius.

§. VIII. Ebionitica, Nestoriana & Pelagiana doctrina notabilem planè harmoniam Cassianus docet lib. 1. de incarnatione Christi contra Nestorium cap. 2. & lib. 5. de Incarnatione Christi cap. 5. & 2. Et in versibus, quibus Epitaphium utrique huic hæresi struxit & Nestoriana & Pelagiana:

*Nestoriana lues successit Pelagiana
 Quæ tamen est utero progenerata mea,
 Infelix misera genitrix & filia nata
 Prodivi ex ipso germine quod peperit.
 Nam fundare arcem meritis prior orsa superbis
 De capite ad corpus ducere opus voluit.
 Nam Christum pietate operum & mercede volentes
 Esse DEVM (non naturam DEVM,) in capitis
 fœdere non stetimus.
 Sperantesque animi de libertate coronam
 Perdidimus, quam dat gratia, justitiam.*

Latius hæc persequitur Dionysius Peravius lib. 1. de Incarnatione cap. 12.

§. IX. Quemadmodum itaque Pelagiana Nestoriana hæres prælusit, sic utraque hæc Socinianismo &

Neo-Arminianismo; de quo in fine Dissertationis pluribus à nobis dicitur.

§. X. In eadem cum Samofatenianis Nestorianis & Pelagianis referendus Petrus Abailardus, qui de Trinitate secundum placita Pythagoræorum & Platoniorum docuit & Christi meritum pariter negavit, satisfactionem mortis ejus pro peccatis humani generis non agnoscens; docuit idem Christum à Diabolo nos non liberasse, negavitque homines in captivitatem Satanz unquam redactos fuisse ob lapsum primorum nostrorum parentum. Vid. Bernhard. Ep. 96.

§. XI. Hisce accensendi sunt omnes, qui hodiè peccatum originis negant, & liberi arbitrii vires extollunt, namque & hi ex consequentibus dogmata hæc, Naturalismi rei merito peraguntur.

§. XII. De sectis nonnullis Anabaptistarum hodiernorum observandum, præcipuè de David Georgitis & qui Eliam Stifelium præceptorem secuti sunt, quod Gnosticorum deliriis affinia eorum dogmata sint. Observandum etiam est de omnibus illis, qui hodiè operum merita urgent, quique unionem personalem verbalem saltem statuunt, quod officium Christi mediatorium ejusque satisfactionem pro peccatis negent, atque sic quidem naturalismo portas pandant.

CAPVT VI.

DE

NATVRALISMO EORVM,
QVI EXTRA ECCLESIAM
SALVARI QVOSDAM POS-
SE EXISTIMANT.

§. I.

Neo conspirant Naturalistæ omnes, quicunque illi demum sint, posse homines sacrarum literarum cognitione & usu destitutos ad salutem æternam pervenire. Diversimodè autem eandem sententiam diversi propugnant & tuentur.

§. II. Patres vetustissimi, Iustinus Martyr *Apol. 2. ad Antonium* & *in Apol. ad Senatum*, Socratem, Heracitum, aliosque in Gentiles *μετὰ λόγῃ βιώσιμῃ* Christum ex parte cognovisse & salvatos fuisse asserit. Clemens Alexandrinus Iustino Coætaneus *lib. 6. Stromatum* & *lib. 7. ante Christum natum, Græcos per Philosophiam salvatos fuisse asserit quemadmodum Judæi verbo à Prophetis predicato*. Chrysostomus *homil. 38. in Matth. & ferm. 2. de obsecratione Prophetarum*, Gentiles naturali notitia unius DEI absque fide in Christum salutem obtinuisse itidem existimat; qui ipse *homilia de Lazaro, resurrectionis fidem negat illis, qui ante Christum natum vivere*. Præter hosce alii quoque Patres operibus Legis Patriarchas sub V. T. & non fide sola salvatos statuunt.

§. III.

§. III. Hæc Patrum loca hodierni Arminiani & Sociniani & Naturalistæ omnes gratiæ divinæ hostes pro se adducere solent, & consensum item Ecclesiæ urgere. Quare id operam dedere pii pariter & docti viri, ut patres hos modo citatos à pernicioso isto errore excusarent. Inter vetustiores Dionysius Rikel Monachus Carthusianus sat celebris apud Montacutum in Analectis Ecclesiarum. Exerc. 1. p. 20. Gentiles hosce Philosophos fide implicita quadam & involuta salvatos fuisse existimat. Alii ajunt, Patres statuisse, paucos quosdam per traditiones de futuro Messia, à Patribus primò acceptos & constanter servatos illuminatos fuisse. At clara Justini verba arguunt satis, eum in illa fuisse sententiâ, Christum λόγον DEI mentium omnium parentem etiam illuminasse Socratem & gentiles, qui secundum rationem vivere. Eadem sententiâ, Clementis fuit, qui & hoc statuit; Gentilium Philosophorum animas in inferno detentas, adusque Christi descensum ad inferos, cum Christo prædicantū in inferni claustris fidem habuissent, ab eo in coelos translatos fuisse. Et vulgaris fuit ista opinio inter veteres de prædicatione Christi apud inferos ex male intellecto Petri loco I. ep. cap. 3. v. 19. Videri potest Clemens *lib. 2. Stromatum. orig. lib. 2. contra Celsum, Hieronymus comment. in Ep. ad Eph. cap. 4. Hilarius in Psalm, 118. Damascenus lib. de defunctis pag. 421. Nicetas in Comment. ad Orationem Naziantz. 42. Jobius apud Photium cod. 122.*

§. IV. Hæc Patrum loca pro salute Gentilium pluribus expendunt Casaubonus exerc. 1. in Bar. & Ioh. Prideaux lect. 18. Vossius item in historia Pelagianismi, ubi de bonis operibus Gentilium agit. Non animadvertunt autem eruditi hactenus, Gentiles aliquos errori huic
ad

ad fines fuiffe. Verba ejus sunt pag. 248. in editione Poëtarum Ecclesiasticorum Fabritii: *Æquum est quicquid omnes volunt unum putare, eadem spectamus astra, commune cælum est, idem nos mundus involvit, quid interest, qua quisque prudentia verum requirat, uno itinere non potest perveniri ad tam grande secretum.* Rhetorianos hæreticos, naturalistarum pessimis accensendos quoque esse nemini dubium esse potest, quippe qui omnes hæreticos bene sentire dicebant, si Philastrio credimus c. 43. contra August. hæ. 72. Hos omnes tam Patres vetustos, quam hæreticos aliunde infames, dum Gentilibus Evangelio destitutis salutem adscribunt, insigniter errare asserimus cum Chementio *Orat. de Lætion. Patrum.* Quanquam excusandi quodammodo Patres sunt à gravitate erroris præ hæreticis dum principiis philosophicæ sectæ suæ impliciti; atque ut Gentiles lucrifacerent, Gentilium testimonio usi Socratem Platonem aliosque severioris disciplinæ magistros ut testes & ὁμολογητοὺς laudando modum excesserint, præsertim, cum hi ipsi Philosophos gentilium non per legem Naturæ, sed per Christum extraordinarie salvatos fuiffe autumant.

§. V. Excusandi tamen haud sunt Scholasticorum illi, quibus cum Gentilibus res haud erat, quique Pelagiana sectantes principia, Gentilibus æternam salutem cum Christianis communem fecerunt, ut Holkot, Durandus & alii. In hanc sententiam ipse Naturalista Casalius, Thomam, Lyranum, Abulensem, Brunonem, Carthusianum, Ioh. Arboreum, Durandum, Paludanum & Capreolum citat. At verò quemadmodum ex Montacutio exerc. I. sect. 4. in Baronium videre est, non omnes hi unam foveant sententiam, quam persuadet sibi Casalius, cum verba eorum diversum quid innuant.

E

§. VI.

§. VI. Extra omnem autem controversiam, scholasticorum illi, qui pro salute Aristotelis librum conscribere, cujus mentionem fecimus in lib. de Doctoribus Scholasticis & in Disp. de defectu luminis naturæ; Colonienses item Philosophi eandem materiam pertractantes, ut ex Cornelio Agrippa lib. de vanitate scientiarum c. 54. videre est, Naturalistis accensendi. Inter quos nec obscurum nomen est *anonymi alicujus auctoris libri cui titulus, commentationes extemporales philosophia Aristotelis, cum ejusdem vita & moribus.* De quo plura legi possunt in Collegio Anti-Photiniano Christiani Matthiæ Exerc. II. th. 25. 26. De Haslero ejusdem erroris reo Zanchius lib. I. epistolarum p. 189.

§. VII. Ex recentioribus Pontificiis Doctoribus & Jesuitis errorem hunc suum fecerunt Steuchus Sepulveda, Tanmerus, Maldonatus, Petrus Payvva, Andradius, Erasimus, Trigautius initio lib. de expeditione Christiana apud Chinas, Pererius, Gregorius de Valentia, Ludovicus Vives, Picus Mirandulanus, Franciscus Cellius libro de animabus paganorum, Vega, Catharmus, Sotus, Casalius, Lipsius & Concionator ille Tridentinus apud Sleidanum lib. 23, Erbermannus. Ut merito ita queratur à Costa de procuranda Indorum salute lib. 5. *Vix satis possum mirari quid Præceptoribus quibusdam scholasticis, viris certè gravibus nostri seculi, in mentem venerit, ut nunc quoque temporibus, post tam diu revelatum Christum sine Christi notitia salutem cuiquam aternam contingere posse confirmet.*

§. VIII. E Calvinianis Zvvinglius præfat. expositionis fidei ad Franciscum I. Balæus item, Capellus, Massonus, Gualterus Zvvinglii *ὑπεραριστάς*, in eandem sententiam peni-

penitus descenderunt. Zvvingerus item quanquam hic staturit Socratem & Platonem Trinitatem cognovisse & Thomas Brovne auctor libri de religione Medici. De Soci-nianis, Neoarminianis & Franciscò Puccio singularibus capitibus à nobis dicitur.

CAPVT VII.

DE

NATVRALISMO GENTI- LI PHILOSOPHORVM PRÆ- CIPVE ARABVM ET MO- HAMEDANORVM.

§. I.

Mohametani cum rerum potiti essent, novam quoque religionem Mohammedis Pseudoprophetiæ ubique introducere annisi sunt. Hæc autem lex Muhammetana, dum Christum agnoscit merum hominem & Prophetam simul divinum habet revelatæ doctrinæ, de salute, merito Christi nobis factæ è Diametro est contraria, cumque Gentili Philosophia in pluribus consentit.

§. II. Docent autem Mohammedani inter alia, quoslibet è diversis etiam religionibus & sectis justè vi-ventes, licet non sint Mohammedani, salvari tamen posse.

§. III. Prodiit inter Mohammedanos hocce secta, quæ dicitur LOQVENTIVM seu Naturalium Philosopho-
rum, qui in speculatione summum bonum posuerunt. De quibus Hotingerus in Hist. orientali p. 344. & seqq. Buxtorffius ad Sopher-Cosri p. 256. & seqq. pluribus videri

possunt. Hi Logici & Metaphysici Arabes Hispanis & Anglis scholasticam disputandi methodum primum tradiderunt.

§. IV. Ex hac speculativorum Philosophorum schola prodire subtiles isti athei inter Arabes, qui κατ' ἐξοχὴν Philosophi dici voluerunt; Hostes omnis revelatæ doctrinæ, omnis Prophetiæ adversarii, qui DEVM ipsum & omnes etiam naturalis Theologiæ, quatenus illa cum revelata consentit, articulos luxarunt & everterunt. Videri de hisce potest Sepher-Cosri pag. 2. & seqq. pag. 286. Locum annotabo ut pateat, jam olim Sathanam eadem quæ hodiè subtilioris atheisimi Zizania sparsisse: *Apud Creatorem neque est Benevolentia neque odium: ille enim exemptus est ab omni voluntate & intentione: Nam intentio docet de imperfectione intendentis, & consummatio intentionis est ejus perfectio, ut dum nondum ea perfecta est, ipse sit imperfectus. Sic exemptus est juxta Philosophos, à cognitione particularium circumstantiarum ipsarum rerum, quia illa mutantur; in DEVM autem nulla cadit mutatio, & DEVS Te (ut individuum singulare) non cognoscit, multò minus intentionem & actiones tuas, nedum ut audiat orationem tuam, aut videat motus tuos. Quod Philosophi dicunt, ipsum creasse te, dicunt id per Translationem, quia ipse est causa causarum omnium rerum creaturarum, non quod una quæque sit intentionaliter ab ipso. Imò ille à seculo nullum creavit hominem; Mundus enim est æternus, neque unquam ullus homo, non ab alio precedente prognatus, existit: Compositio formarum, temperamentorum, & morum, originem ducit à Patre & Matre, cæterisque propinquis suis; & Qualitates ab aère, terra & regione, & cibis atque aquis, ut & à virtutibus orbium cælestium*
(septem

(septem Planetarum) signorum Zodiaci, ceterarumque stellarum, pro illarum positione & rerum generatarum conditione: Omnia tamen referuntur ad causam primam, non ratione intentionis illius, sed propter emanationem, qua causa secunda ab ipso emanat, ut & tertia & quarta &c. Et hoc pacto coherens causa & causata, illa vides, haecque coherens est aeterna, quemadmodum causa prima aeterna est, nullumque principium habet: Individua singula in hoc mundo causas habent per quas perficiantur quaedam compositiones & qualitates. Sic est individuum, cuius causa sunt perfecta, unde & ipsum perfectum prodit; aliud, cuius causa sunt imperfecta, unde & illud imperfectum fit; sic verbi gratia, Aethiops ad nihil aliud est aptus quam ad receptionem formae humanae, & sermonis cum summa imperfectione: Philosophus, in quo omnes qualitates apte sunt dispositae, per illas recipit virtutes morales, scientificas, & practicas, nec quicquam ei deest ad perfectionem; quamvis illa perfectio adhuc sit in potentia, & opus habeat ut educatur in actum institutione & doctrina, donec appareat Qualitas illa quam habet seu in perfectione seu in imperfectione (b. e. sive major, sive minor, prout gradus sunt illorum:) & horum qui intermedium obtinent gradum infinitus est numerus: Perfecto autem lux quadam divina adhaeret, qua vocatur intellectus agens vel practicus, cui intellectus ejus passivus adhaeret per modum unionis arctissima, ita ut nulla videatur differentia inter virum illum, & intellectum agentem, omniaque illius membra una sint, neque applicant se nisi ad actiones perfectissimas, temporibus commodissimis, & ad res optimas; prorsus ac si omnia ejus membra organa essent intellectus agentis, non intellectus materialis passivi; & cum antea illis (membris) usus esset tantum in potentia,

antè perfectionem obtentam, aliquando peccans, sapiens aberrans, nunc continuo bene agit. Atque hic gradus summus est, ad quem pertingere, quemque sperare potest homo perfectus, quo, posteaquam anima ejus purificata est à dubitationibus, intelligit scientias in veritate sua, Angelis similis redditur, Angelicamque quasi in naturam convertitur, à corporeitate omni abstractam; Estque gradus intellectus agentis, qui est Angelus, cujus gradus est inferior Angelo qui perfectus est orbi Luna, & sunt ambo intelligentia à materia abstracta, aeterna una cum causa prima, neque unquam consumptionem vel interitum metuendum habent: & anima hominis perfecti, atque intellectus agens sunt unum; neque curat, licet corpus & membra sua consumantur, quia ipse & illa res unum sunt, animaque ejus requiescit in vita, eò quod adjungatur catui vel classi Hermetis, Esculapii, Socratis, Platonis & Aristotelis, Ille enim & quicumque ad gradum illorum pervenerunt, cum intellectu agente unum sunt, perstantes in aeternum. Atque hoc est quod nominatur benevolentia DEI per Translationem & Accommodationem & capacitatem intellectus nostri. Ad hunc ergò gradum contende, & quare scientiam rerum veram, donec intellectus tuus sit agens, non patiens, ad hanc viam justorum, in virtutibus (habitualibus) & actionibus (bonestis); hac enim iuvant conceptus veritatis, ut & assiduum studium, & confirmationem cum intellectu agente; (quod si feceris) statim ascendet in manum tuam, b. e. consequeris avaritiam, Humilitatem, omnemque ad eò virtutem laudabilem & eximiam, & celebrabis una cum illis causam primam; non ut vel promerearis ejus benevolentiam, ut iram à te avertas, sed ut assimileris intellectui agenti in probatione veritatis (b. e. in vera cognitione cujusque rei) deque re quavis disse-

differas, prout ei est conveniens & sese habet, qua sunt doctes intellectus. In hac fidei qualitate ubi fueris, perinde tibi esto, in quacunq; lege seu religione fueris in quibuscunq; actionibus, in quacunq; oratione aut lingua fueris; vel tibi ipsi forma Religionem, qua exciteris ad Humilitatem, ad DEI laudem & gloriam, & ad regendas mores tuos, domesticorum tuorum, & regionis tuae; siquidem ipsi tibi fidant & obediant; vel sume doctrinam legum intellectualium prout eam Philosophi conscripserunt, proponeque tibi pro scopo & fine, anima tua puritatem. Summa, querere puritatem cordis quacunq; ratione tibi commodissimum & rectissimum videtur, posteaquam consecutus es intelligentiam artium & disciplinarum veram, & voti tui compos fies, ut adhaereas vel uniaris intellectui agenti; quin imò fieri potest, ut te quoque prophetare futuraque scire faciant, per somnia vera & visiones fidas ac certas.

§. VI. Ex horum sciolorum schola velut ex equo Trojano prodierunt Philosophi illi Itali Pomponatius, Cremoninus, Antonius Rochus, ipseque Vaninus Atheismum publicè sub philosophiæ larva professi, de quibus capite ultimo de naturalismo Atheistico plura dicemus.

CAPVT. IIX.

DE

NATVRALISMO SOCINIANORVM ET NEO-ARMINIANORVM.

§. I.

Rhotinianos seu Socinianos hodiernis non Pelagianis tantum, sed & Mohammedanis in-

articulo de libero arbitrio, peccato originis, gratia DEI & aliis consentire nemo facile negabit, ipsique etiam confitentur ad salutem æternam consequendam requiri saltem observationem præceptorum legis, quo ipso stante principio, Gentilibus secundum naturæ legem viventibus salutem negare haud possunt. Idem de fide salvifica ut virtute aliqua morali præcipiunt, de quo alias Theologi pluribus. Videri hîc meretur catalogus Scriptorum Anti-Socinianorum à Capello editus, in quo authores multi occurrunt, qui Socinianismum eum Mohamedanismo comparant; legi etiam meretur Disputatio Argentinæ habita de Scepticismo & Atheismo Photinianorum. Tendit certè huc nequissimus ille liber non ita pridem in Belgio editus de libertate philosophandi, ejus Author Socinianus revelatam religionem & verbi divini auctoritatem tanto studio elevare nititur ut atheismi merito damnari possit.

§. II. De Naturalismo idem cum Gentilibus Philosophis sentire Photinianos mirum non est, quandoquidem Christi divinitatem atque hinc meriti ejus efficaciam negant. Vnde nec mirum Arminianos Batavos, qui sententiam veteris Ecclesiæ & fidem catholicam se amplecti olim profitebantur, Naturalismi convinci posse, postquam Photinianorum scitis se dediderant totos. Scio equidem contra Remonstrantes multa impegisse Arminio à quibus longè ipse abfuit, atque eo progressos Reformatorem nonnullos, ut Atheismi dicam Remonstrantibus seu Arminianis scripserint, quam tamen uno ore omnes abominati sunt. Id tamen negari non potest, Arminii Discipulos nimis profanè de religione revelata & Christiana locutos, ut ad Naturalismum manifestò accedere

cedere videantur. Hæc namque in institutionibus Theologicis Episcopi expressa invenio verba p. 16. *Religio est virtus qua creatura rationalis debitum DEO cultum tanquam primo Authori & Domino suo pro rationis sue capacitate exhibet* p. 17. *Actiones interne sunt amor, timor, fides, spes & obediendi propositum &c.* Atque hæc religio naturalis quando homo non tantum amat DEVM, nec tantum eum timet, in eum credit, in eo sperat &c. pag. 23. *DEVS sine ulla scripta lege ad normam solius rectæ rationis, absque ullis promissionibus specialis ac singularis benevolentia sue primos homines videre permisit &c.* & pag. 18. *Huc usque recta ratio progredi potest & hisce principiis rationalis omnis Theologia nititur ipsa etiam Evangelica.* Episcopium secuti sunt Discipuli Polemburgiæ contra Spankenium p. 302. *Non dubitandum videtur quin omnifermè ævo nonnulli exstiterint, qui rationis rectæ ductum secuti jussè moderateque vixerint, adeò quidem ut Gratia DEI suffulti, salutem adepturi sint, &* pag. 304. *Gentiles & rerum naturalium contemplatione DEVM & cognoscere & rectè colere potuerunt.* Impudentius adhuc & nequius Curcellæus contra Marefium pag. 28. *Afferere neminem posse absque fide in Christum sectari sanctitatem, ad quam recta ratio ducit est adversus solem loqui.* Idem Curcellæus peculiari opere Naturalismum propugnavit, quod refutat Osiander ut & Amyraldi Glosas capituli primi & secundi ad Romanos. Osiander Exerc. VI. de lumine naturæ. De Barlæi carmine gratulatorio, quo Judæos salvos fieri posse pronunciat, Videatur Dissertatio Voëti de Atheismo. Est autem hoc, quo Manassès Ben Israël Judæo gratulatur.

CAPVT IX.

DE

INDIFFERENTISMO, PRO-
BABILISMO, LIBERTINIS-
MO, QVÆ CVM NATVRA-
LISMO VT PLVRIMVM
CONIVNCTA SVNT.

§. I.

Indifferentismus vel est Theologicus vel Politicus. Indifferentismus Theologicus hic est, quo quis religionem unamquamque indifferentem iudicat, adeoque ob bonum societatis publicæ probandam. Politicus Indifferentismus est, quo quis omnia quæ sub actionem cadunt, indifferentia habet, ita ut saltim ex accidenti licita & illicita sint. Indifferentissimum Theologicum Moses Amyraldus qui integrum librum de indifferentismo conscripsit Gallica lingua (versus est Germanicè à Stegero & Lipsiæ editus anno 1667.) triplicem facit (in præfatione:) I. quo providentia negatur: II. Quo providentia conceditur quidem, negatur autem DEVM providisse orbi & prospexisse de peculiari aliqua revelata religione, quæ sibi unicè probetur. III. Quo licere putatur cuivis religioni adstipulari, quamvis quædam revelata detur religio; Non pigebit hic adscribere verba Amyraldi in præfatione libri: *In toto orbe periculosior & pestilentior opinio nulla exorta est, quam Indifferentistarum, quippè quæ omnis*
fin-

facere pietatis contemprix & inimica est Christianarum
 virtutum omnium. Quapropter requiritur ut quivis eam
 Christianus omni opere vitet & condemnet. Quod si enim
 illi qui tam pernicioſa ſententia adſtipulantur, juramento ſe
 obſtrinxiffent ad abolendum toto orbe DEI honorem, nullum
 cerè efficacius remedium invenire poſſent, ſi per ipſos omni-
 ud. hoc ſtaret, ut omnibus tam execranda ſententia perſua-
 deretur. Quamvis autem Indifferentiſta hi numero vin-
 cant omnes ſimul & Proteſtantes & Pontificios, quamvis
 etiam aperte nondum ſe prodat hac turba, certum tamen
 eſt eam quotidie augere, atque hunc plauſibilem in Religione
 indifferentiſimum vigere jam incipere, ita ut ſat bona pars
 magnorum iſtorum virorum quos eruditiffimos & Politico-
 rum in aulis preſtantiffimos omnes colunt, Atheiſmo huic tota
 immerſa ſit. Quin imò ita ſe dant tempore, ut & Clerici
 nonnulli in eorum caſtra tranſire velle videantur. Sunt
 autem eorum qui Religionum indifferentiſimum propugnant
 tres precipue claſſes. Prima eſt eorum, qui DEI providen-
 tiam & regimen ejus univerſale nibili eſtimant, neque cre-
 dunt DEVM negotiis mundanis intereſſe aut providere.
 Interim negare vix audent, ea DEVM eſſentia eſſe, qua
 ſanctiſſima & ſupra omnia excellens ſit, atque ea propter
 eum cultum atque honore dignum. Altera claſſis eſt eorum,
 qui fateantur quidem providentiam, qua mundus regatur, id
 tamen inſciantur, DEVM ullo modo voluntatem declarare
 ſe ſuam quomodo coli atque adorari velit. Atque hac ſen-
 tentia illa eſt, quam & Philoſophi olim ſecuti. Tertia &
 ultima claſſis largiuntur quidem non tantum ex mirabili
 conſervatione mundi & ex lumine Natura divinam provi-
 dentiam colligi poſſe, neque negant DEVM peculiariter a-
 liquid de eſſentia deque cultu ſibi acceptiſſimo revelari.

id tamen prorsus fateri nolunt, hac de causa unica religio-
 ni nos adscriptos atque eidem addictos esse debere. At-
 que hoc hominum genus antiquis incognitum nostra demum
 aetate se prodidit. Huius Indifferentismo addunt Theologi
 hodiè Indifferentissimum Syncretisticum quo licere nonnulli
 putant diversis religionibus super fundamentum literarum
 Sacrarum constructis, ita patrocinari, ut indifferentes putes
 haece Christianorum de Religione Controversias, neque ob-
 sistere easdem, quo minus aeternam salutem consequare,
 cum fundamentum fidei non tangat aut evertat. Vid.
 Danbaweri historiam Syncretisticam, Sigwarti Irenicon,
 Huttermum de unione & Synodo Evangelic. Botsaccum in mo-
 raliibus pag. 907. Calovium systemate Theologiae Tom. 1. &
 alibi, & plures Theologorum qui hodiè vivunt. Indiffe-
 rentissimum politicum duplicem faciunt, Scepticum seu
 Pyrrhonicum, quo omnia statuuntur, tam bona quam
 mala natura esse indifferentia: alterum Machiavellisti-
 cum (ceu modo vocant) quo Principi & illis qui Remp.
 tenent, omnia flagitia licere putant, quibus status Reipubl.
 fulcitur & servatur. De hoc indifferentismo consuli po-
 terunt CLASSENIUS lib. de Religione Politica, & Grobedenck
 de ortu & progressu Spiritus Pseudo-Politici ut & Gentiletti
 Anti-Machiavellus. De utroque indifferentismo quate-
 nus in Ecclesiam tam Judaicam quam Christianam olim
 & nunc se insinuavit quaedam historice annotat Reischerus lib.
 de ortu & progressu Atheismi.

§. II. Ad Indifferentissimum proximè accedit Pro-
 babilissimus Jesuiticus, imò idem ferè est cum Indifferen-
 tismo, quo inter alia statuunt Jesuitæ, omnem illum, qui
 secundum conscientiam probabilem agit, excusatum es-
 se coram DEO. Undè fit, ut bonum & malum opinione
 cu-

etiusque metiantur. Hoc pacto Probabilistæ hi quosvis Idololatrias, & in aliis quoque fidei capitibus errantes non possunt non excusatos habere. Vid. hic præcipuè literas provinciales *Montaldi à Rachelio editas & præfationem Conringii, Reiserum de Atheismo p. 223. & Bellarminum lib. 4. de Pontif. Rom. cap. 5. Probabilissimi reus aperte.* Quod & Calviniani errorem hunc errent ob dogma de absoluto decreto, ostendunt Theologi.

§. III. Pertinet huc quoque Libertinismus quæ multa cum Indifferentismo communia habet, quippè & Gnosticorum & Florianorum præceptis conflatus. De hoc Forbesius in instructionibus Historico-Theologicis lib. 1. cap. 37. §. II. *Extitit superiori seculo fanatica illa & furiosa secta libertinorum, quæ veterem Valentianorum & Priscillarum insaniam renovarunt, sublato boni & mali discrimine, sine ullo scrupulo sceleratissime viventes suo arbitratu: & asserentes; esse DEI opera, adeoque non mala, quæcumque apud homines putantur esse peccata & in eo Christianam libertatem constituentes, quod ipsis omnia sine exceptione licita essent. Contra eos & blasphemiam eorum amentiam extat Job. Calvinii luculenta instructio, quam in Calvinii opusculis lector inveniet. Idem Forbesius in instructionibus Historico-Ecclesiasticis lib. 12. c. 9. §. 6. Eandem nefariam hæresin & insanissimam blasphemiam, nuper instigante Diabolo, seculo superiore, renovarant ex anabaptistis hæreticis sceleratissimi illi, qui se spirituales vocabant, & vulgò Libertini dicebantur: qui Diabolo fasciante omne mali & boni discrimen, tollebant, & adimenes homini proprium spiritum seu animam creatam, omnium quantumque atrocium flagitiorum DEUM Autorem & patratores mentiebantur: & hominem regeneratum ab omni peccato ita immunem esse fingebant,*

bant, ut jam delinquere aut labi non possit: nihil omnino Christiano homini vetitum esse, ideoque neminem torqueri debere, si qua in re scrupulus aliquis se ingerat, sed quemq; arbitrato debere vivere, & quicquid libuerit agendum esse inrepide; hoc enim esse, sinere se à DEO regi. Has multasque alias eorum execrabiles blasphemias prolixè refert ac luculenter confutat Johannes Calvinus peculiari libro, cui titulus est, Adversus fanaticam & furiosam sectam Libertinorum, qui se spirituales vocant, instructio. De iisdem Stanislaus Rescius in sectarum centuriis: *Fanaticum, ait, hominum genus, in quo jure credas redixisse Gnosticos & Valentinitas, quibus nihil aque displicet ac simplex proprius & germanus Scriptura sensus. Illis Christus est Satanas, vitium, virtus, & virtus vitium. Nihil enim eorum sententia (est falsius) nisi eorum opinio, qui sese peccare putant. Verus DEI timor, & eo imbuta conscientia pro inferno illis habetur, pro paradiso autem, conscientia Domini judicij contemptrix, secunda, stupida & sopita. Docent homini omnia esse licita sine ulla exceptione, omneque genus vivendi probant. Leonem suo volunt fungi munere, furari fures audacter jubent, matrimonio dissolvi volunt, cum uxor mariti sui eadium caperit, unde promiscuos laudant concubitus, idque vocant spirituale matrimonium, communionem sanctorum vocant concionem bonorum Gratulium, ideoque quantum quisque potest, ut rapiat, suadet. Resurrectionem jam factam esse dicunt, neque aliud expectandum judicium. Jam Christianos omnes resurrexisse affirmant, quando animam humanam sciunt jam factam esse illum DEI Spiritum immortalem, imò in DEI essentiam rediisse, unde inquirunt, exiit, eiq; ita jungi, ut unus Spiritus maneat. Hæc Rescius. Videatur & Honorius Reggius (seu Georgius Hornius de*

Statu

Statu Eccles. Britannic. & Spizelius in Struvinio Atheismi
pag. 54. quique contra David. Georgitas scripsere.

CAPVT X.

DE

FRANCISCO PVCCIO, THOMA
CAMPANELLA, EDVARDO
BARONE HERBERTO,
THOMA HOBBSIO FAMOSISSIMIS NA-
TURALISTIS ET EORVM SCRIPTIS
HISTORIA RELATIO.

§. I.

Franciscus Puccius Filidinus Florentinus Calvinia-
nus primum, mox Photinianus; & ex Photinia-
no Naturalista pessimus: Librum edidit, quo pro-
bare voluit omnes omnino Gentiles & Christi notitia ca-
rentes modo secundum naturæ legem vivant, salvari, id-
que efficacia Christi Salvatoris. Titulus libræ est: DE
CHRISTI EFFICACIA, continetque CXX. argu-
menta pro nefariæ hac sententia. Refutavit scriptum
hocce Lucas Osiander peculiari libro, inseruitque refu-
tationis argumenta centuriæ XVI. historiæ Ecclesiasticæ
lib. 4. cap. 46. Captus tandem hic Author & Romam
abductus ibidem concrematus fuit; multa memoratu
digna de vita ipsius habentur in epistolis Socini. Vide-
ri etiam potest Micrælius in Ethnophronio lib. 3. p. 37.

§. II. Thomas Campanella Monachus multijugi
scien-

Scientia admodum clarus (nonnullis de magia admodum suspectus) ediderat prius librum titulo Atheismi Triumphantis quem Reiserus de ortu & progressu atheismi se vidisse scribit; postmodum autem Atheismum Triumphatum, qui nunc in multorum manibus versatur. Argumentum præ se fert hic liber Disputationis contra atheos, revera autem pro atheis hodiernis militat. Voetius Disp. de Atheismo primus, quod ego quidem sciam, Atheismi Campanellam accusavit, nullo autem argumento convicit. *Ego dum insentius librum evolvi, invenio Naturalismum seu Atheismum Ecclesiastico significatu ita dictum, ab authore hoc quantumvis recte tradi cap. 9. pag 98. Naturalis, inquit, est homini inclinatio in justitia & in Religione vivere ut omnis schola & natio proficetur. Dissident circa, super naturales & positivas leges & ritus in Religione. Quod autem sua religio positiva vera sit, hac aut illa habent hominem per fidem quam qualibet natio suo Latori ac Praeceptoris praestat. pag. 100. §. 3. Religionem planè naturalem & homini cum brutis communem facit, pag. 109. §. 4. Mundus inquit, habet unam naturalem legem &c. Leges positivae sunt specificationes prima legis naturalis, EARVM ERGO VARIETAS NON CONSTITVIT NOS IRRATIONALES, NEQUE ALIENAT A CHRISTO IN QUACUNQUE NATIONE, pag. 122. Christum ante incarnationem salvasse omnes homines lumini natura non rebelles, statuit, & pag. 144. idem pluribus docet p. 151. Gentes etiam absq; Christo viventes Christianas esse, pluribus ostendit, pag. 101. Gentiles Eremitas & Sacerdotes Christianis aequat pag 131. Legem Mosaicam carpit pag 151. Multa desiderat in revelata doctrina, pag. 158. Idololatriam excusat p 217. unam tantum religionem, naturalem scil. esse proficetur atq; ita per-*

S. III.

§. III. Post Campanellam edidit Eduardus Baro Herbert de Chorbury in Anglia librum, cui titulus est de Veritate prout distinguitur à revelatione, à verosimili, à Possibili & à falso. Qui liber tertia vice recusus & editus fuit, & alium quendam de religione Gentili qui & in Anglia & Belgio lucem vidit. Ex prioris libri titulo argumentum patet, habet scilicet. Autor *id tantum verum, certum, quodque veram & infallibilem (quatenus universalis est) religionem constituat, quod consonum est notitiis naturalibus; quod autem revelatum est, id particulare & incertum; quod verosimile est, id dicit proditum ab hoc vel illo auctore sive sacro sive profano; quod specialiter promissum per hunc aut illum Prophetam id possibile censet: Atque hæc omnia & revelatum & scriptum & promissum à veritate distinguit. Univerſalis autem religionis suæ & naturalis pauca quædam capita esse dicit, quæque ex notitiis naturalibus innotescant cuivis; DEVM esse, DEVM esse colendum, DEVM esse unum, virtutes esse excolendas; pœnitendum esse ob vitia, dari præmia post hanc vitam. Hanc fidem vocat & ex hac Ecclesiam veram, catholicam censet, quique in hæc consentiant, hos æternum salvos pronunciat. Altero libro de religione gentilium id agit idem Auctor, ut Gentiles excuset, Patres autem Christianos postulet, ut iniquos & injurios in Philosophos Gentilium.*

§. IV. Idem hoc Naturalissimi portentum perniciosissimum aliquot scriptis invehere in Angliam, imò totum literatum orbem studuit Thomas Hobbesius. Scripsit hic librum de Cive, qui in plurium manibus versatur, multoties recusus, edidit etiam librum multarum paginarum titulo Leviathan seu de MATERIA, FORMA ET POTENTIA ECCLESIASTICI ET POLITICI REGIMINIS. Hic

ex Anglico sermone Belgica lingua redditus, atque unacum reliquis Hobbesii operibus tertia editione latinè prodiit ex officina Blaviorum. Nefaria hujus hominis dogmata plura sunt, quam ut brevi sermone recenseri possint; quippè doctrinam de fide, lege & Evangelio & omnis ferè religionis revelatæ articulos Leviatane suo convellit; videri potest Sethus Wardus dissertatione epistolica de Philosophia & Theologia Hobbesii. Id saltem monemus Indifferentissimum Politicum in libris de Cive non uno loco propugnatum ab hoc Authore esse. Est namque principium (quod & asserit cap. 12. artic. 1.) *omnem actionem naturæ suæ esse adiaphoram & quod actio aliqua justa & injusta sit à jure imperantis provenire.* Conf. cap. 1. §. 10. cap. 3. an. 27. cap. 7. §. 3. cap. 8. §. 7. cap. 9. §. 7. cap. 10. §. 1. 2. cap. 12. cap. 14. §. 9. Thrasonem hunc cum omnes Mathesin professos, iniquissime traduxisset, puerilium errorum reum, & ferè in Mathematicis ἀναφάλαβητον ostendit Wallisius de quo in Ephemeridibus Gallicis.

§. V. Possèmus hinc de Cartesio quoque addere nonnulla. Cum autem eruditi nonnulli viri ejus & Theologiam & Philosophiam publicis scriptis in judicium modo vocent, idcirco hinc de eo dicere superfedebimus.

CAPVT XI.

DE

NATVRALISMO ATHEISTICO.

§. I.



Um Athei nonnulli fuerint, qui DEVM negantes naturam Summum Numen statuere (non distinguentes

guentes inter Naturam naturantem & naturatam) Atheismus quoque dici potest. Ut de Stoicis nihil hic dicamus, qui Atheismi hujus ab aliquibus accusantur, deque Epicuro atomorum æternos motus introducente. Stratonem Physicum & Peripateticum celebrem ita de natura docuisse extra controversiam est. Videri potest Cic. lib. I. de natura Deorum. *Lactantius de ira DEI cap. 10. Augustinus lib. de civ. DEI cap. 10. & præsertim Lipsius lib. I. physioh. Stoica diff. 8. & 5.* In eandem sententiam Manilius:

*Aut neque terram patrem novit, nec flamma nec ær
Aut humor, faciuntque DEVM per quatuor artus,
Et mandis struxere globum prohibetque requiri
Vltimæ se quicquam.*

Huc pertinent responsa Dæmonis ex ore Serapidis apud Macrobius Saturnalium I. cap. 20. *Cælum dico, cælifer orbis caput est, venter est mare, terra sunt pedes, aures in æthero posita sunt, oculi instar sunt splendidum solis lumen.* Huo etiam referendi versus qui Petronio adscribuntur; quamquam hi ad fanos etiam sensus flecti possint.

*Primos in orbe DEOS fecit timor, ardua cælo
Fulmina cum caderent &c.*

*Projecit vitium hoc atque error jussu inani
Agricolæ Cereri primos dare Messis honorem.*

Talis revera atheus fuit Julius Cæsar Vanius ab aliis Lucilius dictus, de quo legi meretur Gramondus libro 3. historiarum Galliarum ad annum 1618. p. m. 209. Author Dialogorum & Amphitheatri æternæ providentiæ, de quo Scriptores de Atheismo plura commemorant.

§. II. Ad Atheos hosce omninò illi referendi, qui mundi statuunt æternitatem. Videri potest epistola Bignonii præfixa Ursini libro contra Præadamitas, quique providentiam divinam specialem negant, & qui animæ mortalitatem propugnant; aut ea DEO attributa aut ad-

scribunt aut denegant, quibus tollitur divina natura atque Essentia.

§. III. In eadem classe Atheorum, sed indirectè taliū atque Ecclesiastico significatu sic dictorum, censentur meritò, qui Scripturam S. criminantur, quique mysteria ibidem revelata posthabent profanæ literaturæ, de quibus egregia multa observat Dietericus in antiquitatibus Biblicis.

§. IV. Multa de his dicenda forent, siquidem hanc de Atheismo materiam excutere propositum hîc nobis esset. Cum autem viri aliquot eruditi hunc campum jam decurrerint, suffecerit hîc nomina eorum indicasse. Scripsit autem de Atheis Zvvingerus in theatro ubi de justitia & religione agit: Raynãudus in egregio *scripto de libris bonis & malis*, initio de libris atheisticis quædam annotat: Voëtius tom. I. Disputationum selectarum studiose in eadem materia occupatus fuit exercit. De Atheismo; hîc & Anglicos Scriptores de eadem materia commentatos suis nominibus laudat. Exiit præter istos non ita pridem scriptum Anplicum Irresonablesse of Atheisme & Mericus Casaubonus Isaaci filius edidit librum DE INCREDVLTATE MORALI PHYSICA ET THEOLOGICA, quo Atheos omnis generis impugnat. Post Voëtium historicè egit de eadem materia Spizelius in Scrutinio Atheismi & epistola ad Meibomium de eradicando Atheismo. Promittit hîc & tertium aliquem librum de eodem argumento. Post hunc Reiserus de ortu & progressu Atheismi epistolam publici juris fecit, qua ad Spizelium data multa ejus illustrat. Capellus Salmuriensis Doctor Gallica lingua edidit libellum, quem vocat Atheismum convictum. Allegari quoq; hîc meretur Joh. Ludovici Fabricii Apologia pro Genere humano.

Cum

Cum supra Puceii facta fuerit mentio, pauca Socini verbis descripta, quæ ad ejus historiam faciunt, hic adjungemus.

FAVSTVS SOCINVS AD D. MAT-
THAEVM RADECVM,
Gedanensem Secretarium epist. pag. 379.

Sed & Puceii historiam qui brevissimè potero narrare incipiam (eam enim tibi gratisimam fore ex tuis literis conjicio) scias, cum ante plures annos, cum Lugduni, quamvis ex nobili admodum familia, qua etiam tres Cardinales habuit, natus, ut patria ipsius adeoque totius nostra Erutria mos fert, mercaturam exerceret, exorientibus illis de religione in Gallia dissidiis, qua nec dum sopita sunt, statuit, mercatura relicta, se totum studio S. literarum tradere, ut quid sentiendum in nostra religione esset, dilucidè cognoscere posset. Repetitis igitur latinis literis, quibus adolescens operam dederat, capit satis diligenter sacra volumina evolvere, & de rebus Sacris disputare. Quod ut commodius facere posset in Angliam se contulit, ibique in Oxoniensi Gymnasio aliquandiu exercuit. Ac mox dogmata nonnulla proferre capit ab aliorum sententia planè abhorrentia, præcipuè vero de fide in DEVM, qua & qualis sit, multasque & Oxonii, ut arbitror, & Londini privatas Disputationes cum Calvinianis habuit; & aliquando etiam publicè cum illis disputavit, sed ea ratione, ut quavis potiore fortasse ex parte, justam causam contra illos defenderet, tamen veritatem divinam derisus potius exposuerit, quam quidquam profecerit,

rit, ipse arrogantis potius ac pervicacis, quam pii & docti nomen apud plerosque omnes retulerit. Interim ego Basileam, Italia & patria mea sponte valedicto, adveneram, ubi summus & vetustissimus meus amicus erat Franciscus Baltus Romanus, vir pius & in religionis nostra controversiis baud mediocriter versatus, cum quò per literas Puccius amicitiam instituerat, & ad quem de suis dogmatis identidem nonnulla scribebat. Hic ad eum scribens, præter ea quæ sibi breviter respondenda ad rationes & testimonia, quibus sua dogmata confirmare nitebatur, visum fuit, addidit aliquem Basilea amicam suam esse, quem etiam nominabat, me videl. cum quo si aliquando Puccius congregari posset, speraret ipse, futuram, ut veritatem melius cognosceret. Sic enim ille de me. (qui ejus est in me amor) & sentiebat, & adhuc sentit. Quid plura? ea fuerunt Balti verba, ut hominem, quemadmodum ipse profitebatur ex Anglia Basileam venire compulerint, ut nobiscum potissimum esse; ac præcipue ut mecum de religionis natura decretis conferret. Itaque paucissimis post ejus adventum diebus conferre capimus, initio factò ab ipsis primis omnis religionis fundamentis; in quibus præter hæc solum, quod unus DEVS esset æternus, qui cælum terramque, & omnia, quæ in eis sunt, creasset, quique omnium perpetuam curam & providentiam haberet, in nullo alio prorsus convenire potuimus. Præsertim vero in eo, quod ipse vulgarem quorundam opinionem secutus, omninò statuebat, primum hominem à DEO creatum fuisse naturam immortalem, ego vero contra, mortalem naturam creatum fuisse, planè contende-
rem. Qua in questione hæsimus, nec ulterius justa disputa-
tione progressi sumus. Quin etiam ipse paulo post scriptum
mibi obtulit, in quo breviter decem argumentis suam de im-
mortalitate naturali primi hominis antepæccatum, adeoque
omni-

omnium rerum à DEO creatarum probare conabatur. Cui scripto statim respondi satis copiosè. Cumque is responsioni meae minimè acquiescens, eam altero scripto paucis post diebus refellere conatus esset, ego contra ipsius refutationem iustum librum scripsi, in quo non pauca, eaque ex parte gravissima, theologica quæstiones tractantur. Hunc librum meae ipsius manu scriptum tradidi illi Basilea discedens, in Transilvaniam, quo à Georgio Blandatra vocabar, profecturus. Ad quem librum ipse nullum mihi responsum dedit, sed tamen in libri margine complures passim tanquam notas sive animadversiones scripsit, quas responsionis loco esse vult; easque una, arbitror, cum ipso libro dedit in Belgio vel in Hollandia Cornelio Daëms, de quo tibi alias in meis literis mentionem feci. Nec dum illas mihi videre contigit, spero tamen Cornelium, quemadmodum illum rogavi, eas propediem ad me missurum, quos, DEO volente, refutabo, ac postmodum, si ulla ratione potero, universam Disputationem nostram edendam curabo. Sed ad ipsum Puccium redeo, qui paulò post meum discessum, Basilea abire quodammodo coactus fuit, propterea quod thesin quandam publicè disputandam proposuerat, & excudendam curaverat, in qua assererat, universum humanum genus in ipso matris utero efficienter particeps esse beneficii Christi, & vita immortalis ac beata, quam amittere nemo possit, nisi in adultiore ætate, diffidentia superveniente, & ab ipso DEO defectione. Abiens igitur in Angliam iterum se contulit, & inde, ubi propter ejusmodi sua paradoxa quadam est passus, & in carcerem etiam conjectus, in Belgium, & in Hollandiam. Quibus in locis quendam peregrinantium Christianorum catum esse, ipse (ut mihi quidem videtur) sentiebat, qui concilium etiam quoddam haberet per sessiones multas.

Nam

Nam scripturus ad me de forma collationis & disputationis sub equis iudicibus, qui silentium imperare possint ei, qui fallitur (convenerat enim inter nos, ut eiusmodi iudicium atterque nostrum subiret) hac verba scripto praefixit. Ex sessione XXXV concilii peregrinantium Christianorum. Jam vero cum ea forma satis mihi arrideret, & ipse me in Hollandiam invitaret, ubi aiebat nos facile tales iudices inventuros, ac propterea ego illuc ad ipsum me conferre decrevissem, (cujus rei testis esse etiam potest Justus de Pres, qui me Gedanum usque secum debere pollicitus fuerat) ecce ab ipso Puccio literas accipio, quibus ostendebat se mutasse sententiam, & ex Hollandia Antverpiam venisse, ubi etiam fatebatur se meas accepisse, in quibus conditionem ipsum conveniendi accipiebam, & formae Disputationis, quam ad me miserat, assentiebar. Verum tamen causatus me conditiones quasdam, si illuc mihi eundem esset, proponere injurias, dixit facilius fore ut ipse ad me veniret; quod se omnino facturum aliis ad me ex eodem loco datis literis postea confirmavit. Quod tandem & fecit; seque jam secundo mille passuum millium mei conveniendi gratia iter suscepisse professus est. Post ejus adventum convenit inter nos, ut praecipua nostra controversia Cracovia fratribus nostri catus proponerentur, qui secundum disputationis formam, de qua pridem conveneramus, iudices nostri essent, eatenus videlicet ut alterutri ex nobis silentium imponere possent. Verum quia nostri homines jurare noluerunt, sese omne praedictum deposituros, omnesque, exceptis iis, de quibus omnes Christiani consentiunt, praecipuas opiniones suspendere, quemadmodum ea forma ferebat, sed tantum sancte affirmare, se hac pro viribus conaturos & facturos, non videbatur Puccius velle prorsus eorum iudicio stare. Nihilominus tamen

conscriptis quibusdam thesibus de fide in DEVM, quam omnibus hominibus naturalem esse volebas, eas contra me coram predictis fratribus defendere se velle ait; sed ita ut naturalibus rationibus potius, quam scripto DEI verbo agendum esset. Quam conditionem non fratres modo, sed ipse quoque, utpote iniquissimam respuebam, quanquam me quacunq; tandem ratione ille voluisset, cum ipso disputaturum pollicebar. Iniquitatem autem sua conditionis is propterea vel negabat, vel excusabat, quod sine fide ista naturali S. litera intelligi nequaquam possent. Tandem assensus est, ut ex verbo DEI scripto de suis thesibus iudicaretur. Convenimus igitur semel atque iterum coram fratribus; & quamvis de una tantum atq; altera thesi disputaverimus, tamen de precipua ipsarum omnium sententia egimus. Fratres, auditu utriusque nostrum rationibus & argumentis, ac mutuis responsionibus, satis declararunt, se contra Pucciam sententiam ferre, eumque amice ac fraternè monuerunt, ut ab istis paradoxis abstinere vellet. Quod ubi ipse sensit; cepit denuò asserere, illos esse iudices incompetentes, eo quod iuramentum secundum formam predictam prestare noluisset; nec interim animadvertit, apud nostros homines sanctam affirmationem vim argumenti habere, eisque religionem esse jurare, præsertim in rebus ejusmodi, nulla evidente necessitate cogente. Et idcirco non posse verba ejus forma collationis, de qua inter me & ipsum convenerat, in ejusmodi hominibus locum habere ad unguem & ut ipsa sonant; Mibi etiam privatim quiddam objecit, tanquam videlicet certis quadam ex iis conditionibus carenti, quas predicta forma in ipsis disputantibus requirebat. Sed immerito prorsus, non minus quam intempestivè. Itaque re quodammodo infecta discessum est.

Paolo post rogavit me Puccius, num judicio cujusdam docti & magni viri, quem mihi nominavit, in ea controversia, de qua coram fratribus actum fuerat, atq; adeò in aliis qua inter nos erant, stare vellem. Amavi, Convenimus coram viro illo; qui, licet se judicem inter nos tantis de rebus esse velle negaret, tamen Puccio audito, antequam ego responderem, ipse se illi summa cum modestia opposuit. Ac demum dixit: jam vides mi Pucci, si Judex vester futurus fuisssem, me sententiam adversus te prolaturum. Aderant cum hac diceret, hospes meus, & Erasmus Johannis qui eo ipso die Cracoviam advenerat, aut certè die proxime antecedente, qui de veritate testari semper poterunt. Cumq; ego postea Puccio dicerem, satis ipsi esse debere, ut sciret à magno illo viro sententiam contra se latam fuisse, quod ea verba dixisset, mirabiliter tergiversari cepit; ac tandem dixit, illum privatim aliter secum fuisse locutum, & ipsius sententia se adharere non obscure affirmasse. Quod cum ex ipsius viri amplissimo testimonio falsum esse constaret, aliam viam ingressus, negavit, virum illum aptum judicem, quia scilicet aulicus homo magis, quam Christianus esset. At qui respondebam ego, si hoc tamen verum est, jam tu id noveras, antequam ipse tua sponte cum judicem inter nos nominares. Hic obmutuit. Interim tamen cum eodem tempore Synodus nostrorum fratrum Chmielnicia haberetur, misit eo suas stipes una cum satis longa prefatione ad ipsos fratres, qui, licet me, qui aderam, prorsus tacente, cum satis ex aliis fratribus, qualis homo Puccius esset, cognovissent, scripta illius ne legere quidem voluerunt, quamvis Simon noster, qui ea attulerat, ut legerentur, rogaret. Scripserat ad me, miser atque ante Puccius librum illum, quem Italico sermone ab eo conscriptum fuisse, narravit tibi Philipp. Buccella, cui titulum fecit de bibliis occlusis, deq; Elia, qui ea aperturus est. Vbi omni conatu

nidi-

nititur ex divinis Vaticinationibus ostendere, hoc tempore S. literas intelligi non posse, neq. eas controversis de religione nostrâ decidendis sufficere. Sed divinos illos duos homines expectandos esse, de quibus scriptum est Apoc. c. 11. Ac tandem ut ab eodem Buccell. audivisti, us à Scriptoribus de rebus sacris abstineam omnino suadet. Qua in re plane ridiculum se prœdicit, qui interim ipse eam sanctarum literarum partem explanare audeat, qua omnium difficillima & obscurissima est, cujusque cognitione vera tantisper, dum, quod tibi scriptum est, fiat, nullo cum periculo carere possumus. Conatus est ipse quidem in ejusdem libelli ad me præfatione ostendere, se sibi ipsi hac in re minimè adversari, sed ut frigide ac jejune, sic plane frustra. Vult autem ut idem B. tibi dixit, tempus venturi Elia, quem vel illos duos, quos ante dixi, vel alterum ex ipsis fore ait, admodum propè esse, propterea quod dies illi 1260, quibus bestia regnatura erat, id est totidem anni, mox finem habere debeant, initio videl. eorum sumpto à concilio Nicæno, unde ipse bestia regnum auspiciatur. Jam vero dum Puccius in hac venturi Elia expectatione totus est, dumq. se ipsum participem hujus divina legationis fore sperat, quidem ejus ipse libellus non obscure indicat, in duos Anglos, qui Palatinum Laskium huc ex Anglia revertentem fuerant vel comitati vel infecuti. Quorum alter est medicus; alter vero magnus aliquamdiu fuit, ambo autem Papistica Religionis, qui orbis Christiani reformationi, quam propediem DEVS factururus sit, se destinatos esse ajunt: jactantque Angelorum DEI apparitiones (quas vocant) & collocaiones. Quanquam alter tantum, id est, is, qui magnum aliquando exercuit, & malorum demonum familiaritate est usus hac videt & audit, ut ipse affirmat, & cum socio omnia communicat, qui cuncta diligenter notat & scripsit. Ibis hominibus hinc Pragam proficiscentibus comitem se ad-

Junxit Puccius. Neque ab hoc consilio alius amici monitiones, quantumvis frequentes, acres ac uehementes, quales sanè potissimum mea fuerunt, cum quidquam deterrere ualuerunt. Statim autem ferè ut Pragam peruenit, factus est Papista, & ministros Pontificios adiens, sua ab Ecclesia Romana olim defectionis veniam, conueniente satisfactione adhibita, impetrauit. Ac mox hac ad amicos & præsertim ad me, ad quem hac de re bene longas literas dedit, de suo, ut ipse loquitur, ad Catholica sanctæque DEI Ecclesia gremium reditu diligenter scripsit, asserens, se uerbis unius ex illis DEI Angelis, qui sociis illis suis responsa dare solent, ad se nominatim loquentis, monitum atque impulsum id fecisse, diuturnumque errorem suum tandem agnouisse. Vtique idem ipsi amici facere uelint, prorsus suadet, non paucis rationibus allatis, quibus Romanam sedem ab omni impugnatione & criminatione defendat, atque ab illa Ecclesia nulla ratione secedendum probet, sed ejus institutis ac ritibus omninò parendum & acquiescendum. Hæc est Francisci Puccii, ejusque uita atque actionum, quod ad religionem attinet, breuis, quam tibi pollicitus sum, historia. Cujus exitus unumquemque nostrum mouere deberet, ut uerbo DEI scripto acquiescentes, idque quantum nobis ad salutem necesse est, apertum satis & clarum esse agnoscentes, non quidem ipse faciebat, nullam hodie Christi Ecclesiam esse existimemus, sed pro Christi Ecclesiis eos omnes casus habentes, in quibus doctrina ex sacris literis petita salutaris uiget, illis, quantum in nobis est adbareamus, illis inquam præcipuè, in quibus ejusmodi doctrina purior fuerit; quemadmodum ipse Puccius, se ipsum interim, qui nulli adbarebat, planè accusans, fieri debere fassus est, uel potius aperte contendit, in quibusdam suis thesibus, quas complures Italica lingua contra Ecclesiam Romanam conscripsit anno

supe-

superiore, seque eas adversus omnes Jesuitas Cracovia defendere paratum esse dixit.

Hinc igitur initium sumam ad primas tuas literas respondendi; qua in eis contra externum Ecclesia ministerium disputas. Nam certè in illis nullam neque esse posse hodiè externam Ecclesiam una cum Puccio te sentire ostendis; Quæ res tandem illi causa fuit ad papatum revertendi. Utebatur ipse iisdem fermè rationibus quibus tu uteris; & potissimum hoc unum urgebat, post collapsam externa Ecclesia statum, necesse esse ad eundem erigendum, ut aliquis, vel aliqui divinitus excitentur; ita ut ex signis, i. e. prodigiis seu miraculis manifestis id appareat, ac collitus confirmetur, quemadmodum antea factum est, cum primum is status erectus fuit. Ego vero mihi videor aliis meis ad te literis hanc rationem satis convellasse. Explicabo tamen hoc loco aliquantum apertius, quid mihi velim. Dico igitur longè diversam esse rationem ejus temporis, cum primum Ecclesia externa erecta fuit, & cum postea corrupta est, & hoc pacto ejus status verus ac legitimus labefactatus atque collapsus. Antequam enim erigeretur externa Christi Ecclesia, necesse fuit ejus doctrina; unde Ecclesia constat, hominibus, qui ipsa Ecclesia futuri erant, fidem facere, atpote nova, atque inaudita, quæ ab iis religionibus, quæ tunc in mundo erant, non solum plurimum aberat, sed magna ex parte eis, ex Diametro, ut dicitur, adversabatur, easque penitus convellebat. Nec tantum propter eos, qui tunc erant, sed propter alios omnes, qui usque ad hujus sæculi finem futuri erant, omnino oportebat eam doctrinam tot ac tantis divinis testimoniis confirmari, ut nemo deinceps de ea merito dubitare posset. Et sanè, si Apostoli & Ipse Christus, qui tamen universam doctrinam non per se

ipsum protulit, sed per Apostolos non contemnenda ex parte eam publicavit, ad suam predicationem sine ullis miraculis accessisset, seque divinitus missum fuisse variis rationibus non aperte confirmasset, oleum, ut est in proverbio, & operam facile perdidisset, nec nisi fortasse paucissimos aliquos ad disciplinam suam amplectendam pertraxisset. Neque enim ejus disciplina certis quibusdam in principis cum aliis conveniebat, ex quibus manifestè ipsa comprobare. Immo, cum ejus doctrina concederet, principia ejus disciplina, sub qua ipse Christus natus erat, & qua tamen per ipsam, ex parte aboleri debebat, & tota aliqua ratione immutari, esse ab ipso DEO profecta, id est, Sacras V. Testam. literas, sive qua illis comprehensa erant, divinitus tradita fuisse, necessarium planè erat ipsam Christi doctrinam admirabili præter modum ratione aliquà confirmari, ejusque auctorem similiter DEUM esse, evidentibus documentis demonstrari, præsertim, cum, quidquid ex principis illis ad eam comprobendam peti poterat, mysteriis quibusdam esset involutum, ac cælesti quadam explicatione indigeret. At vero post collapsum externa Ecclesia statum, id est veram Jesu Christi & Apostolorum ejus doctrinam in publicis cetibus abolitam, non principia modo ipsius doctrina, sed, ut magna pars sentit eorum, in quibus eam instaurare multi curant, ipsa etiam universa doctrina literis consignata permansit, quibus omnes ut divinitus traditis assentiuntur; quæque aded sunt aperte, ut facile unusquisque eam, quandum necesse est inde petere queat.



INDEX CAPITVM.

CAP. I. Prolegomena de Voce Naturalismi.

CAP. II. De Naturalismo Antediluviano & primis Gentilismi initiis.

CAP. III. De Instauratione Gentilismi & Naturalismi post diluuium.

CAP. IV. De Apostasia Iudæorum ad Gentilismum deque Naturalismo eorundem.

CAP. V. De Gentilismo & Naturalismo inter Christiani nominis Profesores. Deque Naturalismo Pelagianorum.

CAP.

**CAP. VI. De Naturalismo eorum, qui
extra ecclesiam salvari quos-
dam posse putant.**

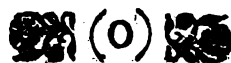
**CAP. VII. De Naturalismo Arabum
& Mohametanorum.**

**CAP. IIX. De Naturalismo Socinia-
norum & Neo - Arminiano-
rum.**

**CAP. IX. De Naturalismo Indiffe-
rentistarum, Probabilistarum
& Libertinorum.**

**CAP. X. De Fr. Puccio, Th. Campa-
nella, Ed. Bar. Herberto, Th.
Hobbessio Naturalismi defen-
soribus & eorum scriptis.**

**CAP. XI. De Naturalismo Athei-
stico.**



Sum-



Summa Naturalismi.

§. I.

Naturalismus est in Gentilismo, non quidem crassiori sed philosophico illo: estque præstantissima Theologiæ species, quæ scil. Philosophi vtuntur, recentiori nomenclatione dicta Naturalismus.

§. II.

Fundamentum istius denominationis Scriptura præbet, omnes homines Spiritu S. non illuminatos *ψυχικῶς* i. e. animales seu *naturales* vocans 1. Cor. II, 14. Conf. 1. Cor. I, 18. seqq. II, 6. seqq. Sunt vero *Naturalistæ*, qui vel articulum de Trinitate vel illum de libero arbitrio & gratia obscurant aut potius tollunt, rati, absque gratia Jesu Christi se, modo naturæ ~~deductam~~ sequantur, vitam æternam consecuturos; qui homines non modo *Naturalistæ* sed & *Athei* a Patribus præcipue vocantur.

§. III.

Cognomenta Naturalistarum sunt varia. Dicuntur Sceptici, Politici, Prudentes, Indifferentistæ, Epicurei, Loquentes seu Sophistæ, Deistæ & Libertini; de quibus infra sigillatim dicendi locus erit.

§. IV.

Amisâ post lapsum naturæ perfectione, qua Creatorem suum Adamus cognitum recte omnino colebat,
a
via

via salutis non nisi ex reuelatione promissionis gratuita nunc cognosci & expectari debet: quam qui deseruit, primus *Naturalista* idemque a reuelata religione apostata *Cainus* fuit; quod & sacre littere & alii scriptores Ebraei testantur.

§. V.

A Cainitis *Naturalistis* *segreges* ad tempus vixere fideles seu filii Dei, postea *vayv* ex sanctorum cum profanis hominibus commixtione orti sunt *בְּרִיבְרִי* *beroes*, celebres illi in Scriptura apostata Gen. VI, 4. qui magis philosophiam naturalem & artes mechanicas quam promissiones diuinas Christianasque virtutes excoluerunt.

§. VI.

Ex illis procul dubio orti sunt *Sabii*, quos tanquam primos philosophos gentiles & *Naturalistas* scriptores Ebraei commemorant. Hi colendis Zebaoth seu exercitui caelorum & intelligentiis astrorum, quas tanquam motrices & causas influxuum in haec inferiora venerabantur, potissimum vacabant, suntque veri omnis idololatrie & secretioris magiae inuentores, ab ipso autem Deo vniuersali *cataclysmo* extirpati.

§. VII.

*Sabii*smus, qui est *Naturalismus*, post diluuium reuixit in *Chami* familia, patriamque velut habuit *Babylonem* itemque *Phoeniciam* & *Aegyptum*. Scriptura enim apostasiae initium collocat in extruptione turris *Babylonice*, vnde vrbs ista mater impietatis dicitur. Huc pertinent etiam ausus *Nimrodi* *Chamigenae*, & ex profanis monumentis historia *Zoroastri*.

§. VIII.

A *Chamo* igitur deriuatur *Jouis Hammani* cultus in *Aegypto*, vbi prima *Naturalistarum* & profanorum philosopho-

fosophorum schola fundata est in *Diospoli* i.e. Jouis urbe, vt Græci, seu in *No Ammon*, vt prophetæ sanctissimi appellant, ex qua deinceps *Brachmanes* & *Gymnosophista* Indi prodierunt. Quin etiam *Kabbiri* seu *Sabii* isti in Europam ad *Celtas* Japheti posteros delati, pestifero eos *Naturalismi* & *Gentilismi* veneno afflauerunt. Magiam enim vna cum idololatria vbique inuexerunt: quippe apud *Aegyptios*, *Chaldæos* & *Indos* spirantia simulacra, nec non apud *Hetruscos* & *Druides* tales vaticinandi artes floruisse traditum est.

§. IX.

Græcia vero quot philosophos, tot *Naturalistas* habuit. Ionica enim *Thaletis* & Italica *Pythagoræ* schola intelligentiis, quod Deo debetur, tribuunt, in speculatione naturæ summum bonum constituentes. *Socrates* plurimis quidem Christianorum probatus ab occultis tamen vitis absolui vix poterit, cuius discipulus *Plato* eadem vestigia premens, a vero præsertim in articulo de *Trinitate* omnino etiam aberrauit. *Stoici* autem secundum naturam viuere esse optime viuere (quod commune *Naturalistarum* est principium) existimarunt. Hisce seueriores *Cynici* contra ipsam honestatis, quam natura tamen præscribit, regulam peccasse videntur. Quibus peiores *Epicurei* voluptatibus non tantum animi sed etiam corporis se dederunt, *Sceptici* nihil certum esse contendentes ab aliis quoque philosophis confutantur. *Peripatetici* vero boni quidem disputatores, notitiæ autem Dei rudiores ac *Stoici* & *Platonici* fuerunt. Omnibus hisce congruit effatum *Paulinum*:
Φάσκειντες εἶναι σοφοὶ ἠμωγενήσαν.

§. X.

Deficientibus itaque reliquis *Noachidarum* ad *Gentilissimum*

Λ 2

tilissimum Deus ex posteris Semi delegit familiam *Abrahami*, quem promissionibus gratiz firmatum vna cum Isaaco veram in Messiam venturum fidem docuit, quam, Esauo ad gentilium viam declinante, Jacobus tamen seruauit puram, familia ab imagunculis Sabiismi reliquiis purgata. Post hæc cum Israëlitiz in Aegyptum delati, ex commercio cum gente idololatrica, rursus aliquid pestiferi traxissent, Deus lege lata a Sabiismo vindicavit gentem Judaicam,

§. XI.

Postquam vero terram promissam occupauerant Judzi, Sabiismus hic sæpius inter eos recruduit. Tempore *Judicum* testantur de eo querelæ Dei, & præsertim *Teraphim Michæ*, *Regum* vero temporibus Jeroboami apostasia manifesta est, qui inducto *vitulorum* cultu decem tribus ad Sabiismum & Gentilissimum seduxit, quod in stabiliendo cultu *Baalim* posteri Reges exquisitius fecere, donec Deus, Israële a facie sua proiecto, Judam longa captiuitate castigauerit, in qua primores populi nihilominus cultum suum idololatricum, licet clam, exerceuerunt: superstites vero e captiuitate in Aegyptum profecti cultui *Baalim* pertinaciter in hæserunt.

§. XII.

Plures quidem in captiuitate Babylonica Prophetarum opera conuersi sunt, eaque soluta instaurarunt, rursus verum Dei cultum, mox autem apparuit Naturalismus in *Samaritanismo*, cuius interiora nil nisi gentilis erat superstitione, exteriora autem ritus a Deo præcepti, quamuis discrimen aliquod sit inter veterem Samaritanismum durante captiuitate, & sequiorem illum, quem Saneballat κακοσηλία motus extructo templo Garizitano refouit. Longe tamen periculosior illo tempore

pore fuit contentio inter Judæos ex ambitu sedis Pontificalis exorta: siquidem hac occasione reges exteri abolitis Judæorum sacris Gentilismum introducere conati sunt; quas turbas tamen Judas cum fratribus, repressis Græcorum regibus, sedavit.

§. XIII.

Turbatis hisce temporibus vindicæ reuelatæ religionis extiterunt *Chasidim*, Chasidzi, initio quidem inculpabiles, mox vero in sectas diuisi ob disputationes scholasticas variisque cultibus siue *ἡθελοθησκεία* corrupti. Ab iis primi se distinxerunt *Karrajim*, Karrzi siue legisperiti non traditionibus & cultibus electricis, sed litteræ & apicibus Scripturæ inhzrentes.

§. XIV.

Ex Chasidæis Deuterotis siue traditionum assertoribus orta est nobilissima *Pharisaorum* secta, qui doctrina de iustitia ex lege, fato Stoico ac vanis traditionibus Naturalismum haud obscure professi sunt, Stoicis quam simillimi. Illis vero aduersabantur *Sadducei*, ex quorum doctrina pariter ac vita (si quidem providentiam Dei, substantiam animarum & resurrectionem corporum negabant, virtutesque propter utilitatem tantum & societatum conseruationem dicebant esse necessarias) Epicureismus & Naturalismus manifeste elucet. Neque *Essai* a Rechabitis, vt videtur, originem trahentes a Naturalismo immunes censendi sunt, quoniam cultus eorum in meram *ἡθελοθησκείαν* degenerauit.

§. XV.

Corruptam itaque humanis & naturalibus Judæorum inuentis religionem reuelatam Saluator noster aduentu suo iterum instaurauit, discipulisque tradidit pro-

pagandam, licet puritas hæc doctrinæ, sicut omni tempore factum, diu haud durauerit.

§. XVI.

Namque primus inter Christianos hæresiarcha *Simon* Naturalismum vna cum Sabiismo & Magia instaurare annisus est, in locum fidei saluificæ γωσίου magicam (hinc *Gnesticorum* nomen) substituens. In eadem vero cum Simonianis classe *Ebionite*, *Nazarai* & *Cerinthiani*, nec non *Antitrinitarii* omnes collocandi sunt.

§. XVII.

Genuina Simonis soboles *Manichæi* fuerunt: quibus *Nestorius* & *Samosatheus* cum suis affectis adstabant. Omnibus tamen Naturalistis antecellere videntur *Pelagiani* signiferi Naturalistarum inter Christianos: qui fundamento salutis relicto, naturæ tribuerunt plurimum. Quibus omnibus annumerandus etiam videtur *Petrus Abailardus*, qui de quibusdam Religionis Christianæ Articulis perverse statuit.

§. XVIII.

Næque silentio prætereundum illud est, quod *Pères* nonnulli *Justinus*, *Clemens Alexandrinus*, & *Chrysostomus* gentiles μετὰ λόγῳ βιώσαντας naturali Dei notitia saluatos fuisse statuunt, id quod naturalismum, a quo tamen alii eos absolverunt, seu potius excusarunt, omnino sapere videtur. Minus autem excusandi sunt *Doctores Scholastici*, qui salutem ex naturæ Lege obtineri posse disputant, salutem *Aristotelis* acriter defendentes, quem errorem multi ex recentioribus *Pontificiis Doctoribus* & *Jesuitis*, nec non e *Calvinianis* aliqui fecerunt suum.

§. XIX.

Mohammedani interque eos Philosophi Arabes *secta loquentium* appellati, puri puti sunt Naturalistæ, quia negando providentiam Dei, omnia qualitatibus & causis rerum naturalium perpetuis tribuunt, multa de intellectuali quadam perfectione dictitantes, quam nihil referre qua quisque via & Religione assequatur: ex quorum schola Pomponatius Vanninus aliique Naturalistæ Athei inter Christianos prodierunt.

§. XX.

Nostri temporibus *Sociniani* omnino inter Naturalistas numerandi sunt, ipsis fatentibus in dogmate de viribus naturæ, quibuscum Arminiani, postquam Photinianorum sententiam amplexi sunt, merito nunc Naturalissimi accusantur.

§. XXI.

Indifferentissimus porro nihil aliud est, quam Naturalissimus. Est vero duplex vel Theologicus vel Politicus. Theologicus iterum est multiplex, de quo alii sunt consulendi Doctores, imprimis illi, qui huc referunt Indifferentissimum Syncretisticum: Politicus quoque alius est Pyrrhonicus seu Scepticus, quo omnia tam bona quam mala natura statuuntur esse indifferentia; alius Machiavellisticus, quo personis principibus omnia flagitia licere putant, quibus status reipubl. fulcitur & servatur.

§. XXII.

Probabilissimus Jesuiticus, quo statuunt Jesuitæ, omnem illum qui secundum conscientiam probabilem agit,

agit, excusatum esse coram Deo, merus etiam Naturalismus est, ut & *Libertinismus*, quasi in eo Christiana libertas posita sit, ut omnia sine exceptione licita sint & concessa,

§. XXIII.

Nostra ætate Naturalistæ celebres extiterunt *Franciscus Puccius* edito libro de Christi efficacia, *Thomas Campanella* Atheismo suo triumphato, *Eduardus Baro Herbert de Cberbury* libro de Veritate, prout distinguitur a reuelatione, a verosimili, a possibili & a falso, *Hobbesus* libro de Ciue & *Lewiathane*,

§. XXIV.

Denique Naturalismi Atheistici conuincuntur, qui naturam pro Deo habent, qualis, ut veteres taceam, reuera fuit *Julius Cæsar Vanninus*. Ad quos omnino illi referendi, qui mundi statuunt æternitatem, omnesque qui *Scripturam Sacram* criminantur.

SOLI DEO GLORIA.

